

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

MEGEP

(MESLEKİ EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ
PROJESİ)

RADYO TELEVİZYON ALANI

DİĞER ÜLKE SİNEMALARI

ANKARA – 2008

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen modüller;

- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 02.06.2006 tarih ve 269 sayılı Kararı ile onaylanan, Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında kademeli olarak yaygınlaştırılan 42 alan ve 192 dala ait çerçeve öğretim programlarında amaçlanan mesleki yeterlikleri kazandırmaya yönelik geliştirilmiş öğretim materyalleridir (Ders Notlarıdır).
- Modüller, bireylere mesleki yeterlik kazandırmak ve bireysel öğrenmeye rehberlik etmek amacıyla öğrenme materyali olarak hazırlanmış, denenmek ve geliştirilmek üzere Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında uygulanmaya başlanmıştır.
- Modüller teknolojik gelişmelere paralel olarak, amaçlanan yeterliği kazandırmak koşulu ile eğitim öğretim sırasında geliştirilebilir ve yapılması önerilen değişiklikler Bakanlıkta ilgili birime bildirilir.
- Örgün ve yaygın eğitim kurumları, işletmeler ve kendi kendine mesleki yeterlik kazanmak isteyen bireyler modüllere internet üzerinden ulaşılabilirler.
- Basılmış modüller, eğitim kurumlarında öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılır.
- Modüller hiçbir şekilde ticari amaçla kullanılamaz ve ücret karşılığında satılamaz.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	iii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. RUSYA' DA SİNEMANIN DOĞUŞ VE GELİŞİMİ	3
1.1. Çarlık Döneminde Rus Sineması	3
1.2. Sovyetler Birliği' nin Kurulması ve Sinemada Sosyalist Gerçekçilik	4
1.3. Rus Sinema Kuramcıları	4
1.3.1 Kulešov	4
1.3.2. Dziga Vertov ve Sinema-Göz	5
1.3.3. Eisenstein	7
1.4. 1960' lardan Sonra Rus Sineması	10
1.4.1. Andrei Tarkovski	10
1.5. Sovyetler Birliğinin Yıkılmasından Sonra Rusya' da Sinema	12
1.6. Eski Doğu Blok' u Ülkelerinde Sinema	12
UYGULAMA FAALİYETİ	14
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	15
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	16
2. HİNDİSTAN' DA SİNEMANIN DOĞUŞ VE GELİŞİMİ	16
2.1. Sessiz Sinema Döneminde Hindistan	16
2.2 Bağımsızlığa Kavuşan Hindistan Sinemacıları	17
2.2.1 Hint Sinemasının Karakteristik Özelliği	17
2.3. Günümüzde Hindistan Sineması	21
2.3.1. Mira Nair	21
UYGULAMA FAALİYETİ	22
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	23
ÖĞRENME FAALİYETİ-3	24
3. UZAKDOĞU SİNEMALARI	24
3.1. Japon Sineması	24
3.1.1. Japonya' da Sinemanın Doğuş ve Gelişimi	24
3.1.2. İkinci Dünya Savaşı' ndan Sonra Japon Sineması	25
3.1.3. Japon Yeni Dalgası	27
3.1.4. Günümüzde Japon Sineması	30
3.2. Çin Sineması	34
3.3. Hong Kong Sineması	35
UYGULAMA FAALİYETİ	38
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	39
ÖĞRENME FAALİYETİ-4	40
4. ORTADOĞU SİNEMALARI	40
4.1. İran Sineması	40
4.1.1. Şahlık Dönemi İran Sineması	40
4.1.2 İslam Devrimi Sonrası İran Sineması	41
4.2. Mısır Sineması	46

4.3. Diğer Ortadoğu Ülkelerinde Sinema.....	47
4.3.1 Mustafa Akad	47
UYGULAMA FAALİYETİ	49
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	50
MODÜL DEĞERLENDİRME	51
CEVAP ANAHTARLARI	52
KAYNAKÇA	544

AÇIKLAMALAR

KOD	213GİM139
ALAN	Radyo- Televizyon
DAL/MESLEK	Alan Ortak
MODÜLÜN ADI	Sinema Tarihi
MODÜLÜN TANIMI	Bu modül ile gerekli ortam sağlandığında Rus sineması, Hint sineması, Uzakdoğu ve İran sinemasının temel özelliklerini analiz etme becerisini kazanabileceksiniz.
SÜRE	40/24
ÖN KOŞUL	Sinemanın Doğuşu, Amerikan Sineması, Avrupa Sinemaları modüllerini almış olmak.
YETERLİK	Diğer ülke sinemalarını analiz edebilmek
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Dünya sinemasının öne çıkan ülkelerinin sinemalarını temel özellikleriyle analiz edebileceksiniz. Amaçlar 1. Rusya ve eski Doğu bloku ülke sinemalarının doğuşundan günümüze kadar geçirdiği aşamaları, önemli akımlar ve oyuncularıyla birlikte analiz edebileceksiniz. 2. Hint sinemasının doğuşundan günümüze kadar geçirdiği aşamaları, yönetmenler ve oyuncularıyla birlikte analiz edebileceksiniz. 3. Başta Japonya olmak üzere Uzakdoğu ülkelerinin sinemalarının doğuşundan günümüze kadar geçirdiği aşamaları, önemli akımlar, yönetmenler ve oyuncularıyla birlikte analiz edebileceksiniz. 4. İran sinemasının doğuşundan günümüze kadar geçirdiği aşamaları, önemli akımlar, yönetmenler ve oyuncularıyla birlikte analiz edebileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Bilgisayar ve projeksiyon cihazı bulunan tam donanımlı atölye ve laboratuvar ortamı, çekim platoları. Donanım: Kaynak yayınlar, DVD ve VCD filmler, örnek programlar, tepegöz, projeksiyon, bilgisayar ve donanımları, senaryo metin örnekleri vb. sağlanmalıdır.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Her faaliyet sonrasında o faaliyetle ilgili değerlendirme soruları ile kendi kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen modül sonunda size ölçme aracı (uygulama, soru-cevap)uygulayarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Sinema alanında değişik dönemlerde değişik ülkelerde birçok farklı anlayış ortaya çıkmıştır. Sinemanın popüler bir sanat olarak kitlelere ulaşma ve etkileme gücü ortadadır. Sinema sanatında ortaya çıkan her anlayış, getirdiği yenilik ve farklılıkların gücü oranında giderek tüm dünya sinemasını etkileyen akımlara dönüşmüştür. Sinema toplumdaki değişimlerden etkilenmiş aynı zamanda diğer sanat dallarında meydana gelen değişimlerden de etkilenmeye devam etmiştir.

Yedinci sanat olarak adlandırılan bu sanatı anlamak için Rus sineması, Hint sineması, Uzakdoğu ve Ortadoğu sinemasının doğuşunu, gelişme evrelerini, yeni akımları, bunların önemli yönetmen ve oyuncularını ve bunlarla ilgili bütün sorularınızın cevabını bu kitapçıkta bulabileceksiniz.

Günümüz dünyasında sinema sektörü özellikle Amerikan sinemasının egemenliği altında gibidir. Oysa pek çok ülkede sinemacılar hem teknik hem de estetik olarak başarılı yapımlara imza atmaktadır. Ancak dünyada sinema sektörünün ticari yapısı sebebiyle dünya sinemasının başarılı filmleri seyirciye ulaşmakta sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu modülden tanıyacağımız dünya sinemasının başarılı örnekleri bize hem sinema tekniği olarak yeni ufuklar açacak, hem de farklı kültürleri tanımamıza imkân sağlayacaktır.

Bu modül sonunda edineceğiniz bilgi ve beceriler ile Avrupa ve Amerika sinemalarının yanı sıra diğer ülke sinemaları Rus sineması, Hint sineması, Uzakdoğu ve Ortadoğu ülkelerinde sinemanın doğuş ve gelişimini, özelliklerini önemli yönetmen ve oyuncularını tanımanız sizler için çok yararlı olacaktır.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Rusya ve eski Doğu Blok' u ülke sinemalarının doğuşundan günümüze kadar geçirdiği aşamaları, önemli akımlar, yönetmenler ve oyuncularıyla birlikte analiz edebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlardır:

- Sinemada sosyal gerçekçilik kavramını araştırınız.
- Dziga Vertov ve Sinema-Göz kuramını araştırınız.
- Andrei Tarkovski kimdir? Araştırınız.

Araştırma işlemleri için internet, iletişim fakültelerinin sinema bölümleri ve kitabevlerinden yararlanabilirsiniz. Üniversitelerde bu konularla ilgili tez hazırlayan, çalışma yapan kişilerden ön bilgi edinebilirsiniz.

1. RUSYA' DA SINEMANIN DOĞUŞ VE GELİŞİMİ

1.1. Çarlık Döneminde Rus Sineması

Sessiz sinema yıllarının en çarpıcı olaylarından biri 1925' ten itibaren Sovyet sinemasının uyanışıdır. 1917 Devrimi' nden 1922' ye kadar Rus yapımcılığı geriydi. Bu durumu yenmek için hükümetin yardımıyla, büyük sanatçılar yetiştirecek olan bir sinema okulu kuruldu. Dziga Vertov sinema-gerçek ya da sinema-göz denen yepyeni bir teoriyi ortaya attı. Bu teoriyle önceleri Lumiere' nin yaptığı gibi fakat montaja daha büyük önem vererek gerçeği yalın ve çıplak olarak yakalamayı tasarlıyordu.

Vertov' dan etkilenen Ayzenştayn ilk filmi "Stačka" da (1924), ustalığını gösterdi. Montaj ve düzenlemelerindeki anlatım gücü bakımından örnek gözüyle bakılan "Potemkin Zırhlısı' nda" değerini ortaya koydu. "Oktabr" (1928) ve "Staroye' ı Novoye' de" (1929), önemli filmleri arasındadır.

Eisenstein (Ayzenştayn) insanları kalabalık halde perdeye aktarmakta başarı kazanırken; Pudovkin, Gorki' nin eserinden alınan "Ana" (1926), "Konets Sankt-Petersburga" (1927), "Cengiz Han' ın Oğlu" (1928) adlı filmlerinde özellikle her bireyin kendi kişiliğini ayrı ayrı ortaya koymaya çalıştı.

Dovçenko ölümsüz temalar üstüne lirik ilahiler düzenledi. Başlıca filmleri, “Arsenal” 1927, “Toprak” (1930) sayılabilir.

1.2. Sovyetler Birliği’ nin Kurulması ve Sinemada Sosyalist Gerçekçilik

Sovyet sineması, devrimden sonra oluşmuş ve bunun ışığında gelişmiştir. Bundan dolayı ilk yıllarda açılan sinema okulu ve yapılan çalışmalar propagandaya yöneliktir. Eisenstein, 1929 tarihli bir yazısında; sinemanın ilk kez yazınsal deneyimlerden kendi dilini, kendi konuşma biçimini, kendi sözcüklerini ve kendi imgelerini oluşturmak amacıyla yararlanmakta olduğunu belirtir.

1920’ ler, Sovyet sinemasının kendisini kabul ettirmeye başladığı yıllardır. Bu dönemde kuramları SSCB’ de sinemayı derinden etkileyecek olan çok çeşitli sanat akımları ortaya çıkmıştır.

1925–1930 yılları arasında Sovyet sinemacıları çok sayıda önemli filme imza attı. B. Barnett’ in “Miss Mend” (1926), Şapka Kutulu Kız (1927), Trubnaya Sokağındaki Ev (1928), Y. Bliok’ un Şangay Belgeseli (1928), Ester Şub’ un Romanovların Düşüşü (1927), II. Nikolay ve Tolstoy’ un Rusya’ sı (1928), gibi filmler sayılabilir.

Sinemada toplumsal temaların ağırlık kazanması, kendini ve çevresini değiştirmek çabasındaki insanların, toplulukların anlatılması sinemanın hem devrimin tanığı hem de devrimci bilinci güçlendirme aracı olarak kullanılması bu dönemin özelliğidir. Ayrıca kurgunun başlı başına bir kuram olarak geliştirilmesi, izleyicileri belli bir sonuca doğru yönlendirmeye gücünü kazanması, görüntü, görüntü içeriği ve kurgu arasında ayrılmaz bir bağ oluşturması Sovyet ekolünün dünya sinemasına katkısı olarak gösterilebilir.

Bu dönemde Vertov, Aizenştayn, Pudovkin, Dovçenko gibi yönetmenler gerçekçiliğin başarılı örneklerini vermişlerdir.

1.3. Rus Sinema Kuramcıları

1.3.1 Kuleşov

Savaş sonrasında sinema alanındaki en önemli gelişmelerden biri de SSCB’ de ortaya çıktı. Ajitasyon ve propaganda için sinemaya özel bir önem veren Sovyet hükümeti, dünyanın ilk sinema okulu olan Devlet Sinema Enstitüsü’ nü (VGİK) kurdu ve ajitasyon ve sinema sözcüklerinden oluşturulan **agitki** sözcüğüyle tanımlanan filmlerin yapımına hız verdi. Olanaklar son derece yetersiz olduğundan **agitkiler**, çarlık döneminde çekilmiş eski filmlerin, yeni yönetimin propagandasını yapacak biçimde yeniden kurgulanmasıyla hazırlanıyordu. Bu zorunluluk SSCB’ de kurgu üzerine geniş çalışmalar yapılmasına ve kuramlar geliştirilmesine yol açtı. Lev Vladimiroviç Kuleşov, boş kamerayla deneyler yaptı ve yalnızca görüntülerin değişik biçimde sıralanmasıyla çok değişik duygu ve izlenimler yaratılabileceğini ortaya koydu.

Lev Kuleşov ilk defa montaj kelimesini Vestnik Kinematografi (Sinema Haberleri) dergisinde “Sinemada Sanatçının Görevleri” adlı makalesinde kullanmıştır. 1918’ de Kuleşov, kendisinin belirttiğine göre içinde montaj teorisinin şekillendirildiği “Mühendis Pryat’ ın Projesi” adlı ilk filmini yapmıştır. Kuleşov için montaj, pozların birbirine yapıştırılmasından çok sanatsal bir düşünce tarzıdır. Kuleşov tarafından sonradan “Kuleşov Efektii” adı verilen montaj deneyi yapılmıştır.

Kuleşov’ un, sinemaya önemli estetik katkılarda bulunacak iki takipçisi ise Sergey Ayzenştayn ve Vsevolod İllaryonoviç Pudovkin oldu. Bir anlamda Kuleşov efekti, Kuleşov’ dan başka Pudovkin, Eiseinstein ve diğer ustaların dikkatini çekti. Griffith gibi yaşamı boyunca az sayıda film çekebilen Ayzenştayn, algılama psikolojisi ile Marksist diyalektiği birleştiren bir kurgu kuramı geliştirdi ve uyguladı. Pudovkin ise Ayzenştayn gibi diyalektik çatışmaya değil, anlamsal bağlantıya dayanan bir kurgu anlayışını savunuyordu.

Dönemin bir başka önemli sinemacısı, görüntülerinin resimsel kusursuzluğu, şiirselliği ve doğallığıyla dikkati çeken Aleksandr Dovjenko’ ydu. Dziga Vertov ise kurmaca sinemaya karşı çıkarak belgesel görüntülerin düzenlenmesine dayanan sinemagöz (kinoglaz) kuramını ortaya attı ve bu görüşü doğrultusunda, KinoPravda (Sinema Gerçek) adı verilen ve gerçeği olduğu gibi saptayan bir dizi film çekti.

1.3.2. Dziga Vertov ve Sinema-Göz

“Gerçeği göstermek, basitlikten öte bir şeydir, çünkü gerçek basittir.” Dziga Vertov

Sovyet sinemasının öncülerinden Dziga Vertov (1895–1954) hayatı apansız yakalıyiveren bir kamerayla çekilen özgün bir belgesel tarzının öncüsüdür. Kamera-göz insanları haberleri olmaksızın filme alır. Bu yöntem sanatsal çalışmayı yasaklar ama kurguya emek harcamaya karşı değildir. Vertov’ a göre kamerayı kullanan görmeyi, kurguyu yapan da gördükleri üzerine düşünmeyi iyi bilmeli ve işçi sınıfına yeni bir bakış açısı kazandırılmalıdır.

Asıl adı Denis Kaufman’ dır. Kendine seçtiği Dziga Vertov adı (Topaç Fırdöndü anlamına gelir.) Dziga Vertov 1896’ da Polonya’ da doğar. 1915’ te Moskova’ ya taşınır. 1916’ da Petrograd’ a gider ve Psikonöroloji Enstitüsü’ ne dâhil olur. İnsan algısına ilgi duyar.

Resim 1.1: Dziga Vertov

Vertov, Rus hükümetine seslenen monarşist ideoloji karşıtı bir taşlama yazar. Ses kaydı denemelerini yapacağı işitme laboratuvarını kurar. “Demir El” adlı şimdi kayıp olan bir roman yazar. 1917’ de onu sinemayla buluşturacak olan kameraman Alexander Lemberg’ le tanışır. 1918 yılında Moskova Film Komitesi’ nin Belgesel Bölümü Sekreteri olur. 1918–1919 döneminde Kino-Nedelya (Haftalık Sinema) ve 1922–1924 döneminde ise Kino-Pravda (Sinema Gerçek) adlı iki dergi film dizisinde çalışan Vertov sinemanın temel ilkesi olarak devinimi öngörmüş, bilinçli olarak kamera ve sinemacının gözünü birleştiren bir yöntem olan Sinema-Göz’ ü geliştirir.

İlk deneyimi Moskova Film Komitesi’ nin ikinci katından bir ağır çekimle düşüşü fotoğraflamasıdır. 1919’ da Kinoklar Grubu oluşur. Daha sonra “Biz Bir Manifesto Çeşitlemesi’ ne dönüşecek olan “Teatral Sinemanın Silahsızlanması Hakkında” ilk manifestosunu tanımlar. Güneydoğu Cephesi Devrimci Ordu Servisi Film Bölümü’ nün direktörlüğüne atanır. Lenin’ in de katıldığı Sovyetler’ in Yedinci Kongre’ sinin çekimlerinde yapımıcılık yapar. 1922’ de Sinema-Gerçeğinin (Kino-Pravda) ilk maddesi üzerinde çalışmaya başlar. “Biz Bir Manifesto Çeşitlemesini” yayımlar. Sonra “Sinema-Göz”: Altı Maddede Doğuşu makalesinin sinopsisini yazar.

Vertov 1922’ de ilk uzun metrajlı çalışması olan “İç Savaşın Tarihi” ni çekti. En önemli filmi kameranın hayatın içinde gezindiği “Kameralı Adam” , Sonraki önemli filmleri ise “İleri! Sovyetler” ve “Lenin Üzerine Üç Destan”dır.

1924' te Vertov' un kurgusunu yaptığı bir belgesel olan "Lenin' in Gömülüğü" gösterilir. Yine aynı yıl Sanatsal Dramatik Gösterim ve Sinema-Göze Odaklanmak çalışmasını tamamlar. Eisenstein' le yazdıkları makaleler yoluyla birbirlerini eleştirirler. 1925' te Leninin Sinema Gerçeğine ek olarak, "Köylülerin Kalplerinde Lenin Yaşıyor" gerçekleştirilir. Vertov ayrıca her hafta ülkenin değişik yerlerinde çekilen görüntüleri haftalık bir haber filmi haline getiriyordu.

1.3.3. Eisenstein

Potemkin Zırhlısı' nın unutulmaz yönetmeni, sinema kuramcılarında biri olan Sergei Eisenstein, 23 Ocak 1898' de Riga' da doğdu. O öyle bir ustadır ki 1925 yılında çektiği 'Potemkin Zırhlısı' adlı filmi 1952' den beri 10 yılda bir yapılan 'Tüm Zamanların En İyi Filmleri' listesine istisnasız her seçimde girmiştir.

Sergei Eisenstein, 1916 yılında ailesiyle yaptığı Paris seyahatinde ilk kez sinemayla tanıştı. 1908' de Riga' da Fransızca ve İngilizce eğitim veren bir okula başlayan Eisenstein, daha sonra Petersburg' a giderek mühendislik okuluna yazıldı.

Güzel sanatlara olan eğilimi onun buradan ayrılmasını ve güzel sanatlar akademisine geçmesini sağladı. 1917' de patlak veren Sovyet Devrimi nedeniyle Kızıl Ordu' ya katıldı. 1920' de Proletkult Tiyatrosu' na dekor hazırlayıcı olarak girdi. Sinemaya 1923 yılında

"Glumov' un Günlüğü" adlı ilk kısa filmi çekerek fiilen ilk adımını atmış oldu. Sergei Eisenstein, 1925' te "Potemkin Zırhlısı", 1929' da "Eski ile Yeni", 1938' de "Aleksandr Nevski", 1944' te "Korkunç Ivan" gibi sinema tarihine geçen klasikleşmiş filmlerin yaratıcısı ve sinemaya kurumsal temel kazandıran kitapların yazarı olarak 11 Subat 1948' de Moskova' da öldü.

Eisenstein öldüğünde elli yaşındaydı. Yaşadığı bu yıllar tüm dünyada siyasal ayaklanmaların, savaşların, toplumsal ve sanatsal devrimlerin olduğu dönemdir. Eisenstein bu yüzyılın ilk yarısının bütün siyasal, toplumsal, sanatsal serüvenlerinin çoğunu fiilen yaşadı; iki dünya savaşının yıkıntı ve acılarını gördü. Tarihin dönüm noktalarından olan bir devrimin doğuşuna tanık oldu; bu durumun sancılarını çekti. Tomurcuklanan, yeşeren, olgunlaşan ya da kaybolup giden sanat akımlarını izledi; bazılarını dâhil oldu.

Resim 1.2: Eisenstein

Eisenstein çoğu sanatçı gibi çok yönlü biriydi. Bir anlamda tiyatro ve sinema yönetmeni, ressam, karikatürist, yazar, kuramcı, öğretmendi. Üç yıl mühendislik eğitimi almış olmanın verdiği bilgi ve ilgiyle bilime, uygulamaya, matematiğe, çözümlmeye yatkındı. Tüm eserlerinde bu çok yönlülüğü ve mantıklılığı fark etmemek mümkün değildir. Gereksiz ve amaçsız hiçbir şeye ne kişisel hayatında, ne de eserlerinde yer vermiştir.

Eisenstein, sinemaya hem yaratıcı, hem kuramcı, hem de eğitimci olarak büyük katkı sağladı. Bugüne kadar ki bütün sinema tarihinin belki de en büyük yapıtı “Potemkin Zırhlısı”, onun da en büyük eseridir.

Eisenstein' ın, 1964–1970 yılları arasında yayımladığı “Altı Ciltte Seçme Yapıtlar” adlı büyük boyda, dört bine yakın sayfadan oluşan kitabı, bazıları henüz yayımlanmayan kuramsal çalışmalarının üçte biridir. Buradan yola çıkarak sinema dâhisi yönetmenin çalışmalarının boyutu hakkında bir fikir sahibi olabiliriz. Ne yazık ki şu an arşivlerde Eisenstein' in bütün çalışmalarını içeren bir kitabı bulunmuyor. Eisenstein, 50 yıl gibi kısa süren yaşamını o kadar yoğun geçirdi ki kendi çalışmaları ve dönemin arkası kesilmeyen kargaşaları yönetmenin böyle bir eser hazırlamasına fırsat vermedi. Eisenstein, kısa süren yaşamına veda ederken filmleri, film tasarıları ve kuramsal yapıtı da ardında yarım kaldı.

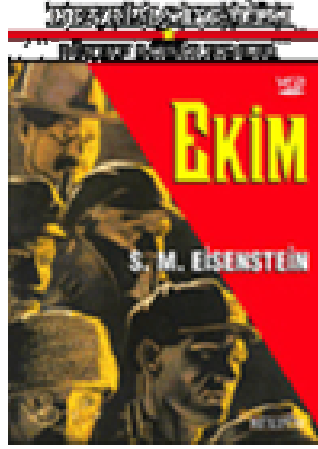
Önemli filmleri:

Grev; Bu filmde işçi sınıfının tarihi ve Rusya’ da yaşanan devrim konu edilmiştir.

Potemkin Zırhlısı: Sessiz sinemada kurgunun doruğudur. Eisenstein, kurgunun sadece herhangi bir konunun düzgün, akılcı, mantıklı anlatma aracı olmadığını göstermiştir. Eisenstein, "Grev" filminde olduğu gibi bunda da çarpıcı kurguyu kullanmıştır. Eisenstein, sinema tarihinde ilk kez sinema kahramanı olarak kişiyi değil de halkı kullanmıştır. Eisenstein, bireyleri canlandıracak kişileri seçerken gösterdiği titizlikle, ikinci oyun ögesini yani 'tiplemeyi' sinemaya yerleştirmiştir. Fazla söze gerek yok, 'Potemkin Zırhlısı' tek başına bir ekoldür.

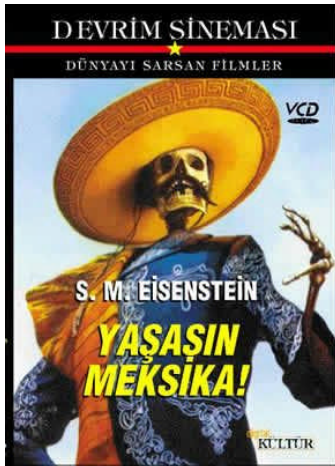
Resim1.3: Potemkin zırhlısından bir sahne.

Resim 1.4.: Ekim

Ekim: Eisenstein, filmlerinin en dikkat çekici özelliği olan kurguyu bu filmde gerçek amacının yanında düşünceleri, kavramları anlatmada kullandı. Filmin görünen sahnelerinden yola çıkarak, görünmeyen anlamların fark edilmesini sağladı. Çağrışım yapıcı kurguyu özellikle denedi ve "Grev" filmindeki anlık kurguyu geliştirerek, "Ekim" de soyut kavramların anlatımında kullandı.

Eski ile Yeni: Eisenstein, ilk kez bu filmde güncel bir konuyu ele almıştır. Kırsal bölge ve buradaki insanların sorunlarına değinmiştir. Filmin ilk adı "Genel Çizgi" dir. Bu film, yönetmenin sinemayı yönlendirmeye çalıştığı filmlerden biridir.

Resim 1.5: Yaşasın Meksika

Yaşasın Meksika - Bejin Bataklığı: Eisenstein' in yarım kalan filmlerinden biridir. En eski devirlerinden başlayarak Meksika tarihini anlatan ve dört bölüm olarak tasarlanan bu filmin ancak üç bölümü çekilebilmiştir. Filmin çekilen bölümlerinin görüntüleri çok iyidir.

Aleksandr Nevski: Yurtseverlik ve ulusal direniş filmin ana temasını oluşturur. Eisenstein bu filmin yapısına yorumsal nitelikler katmıştır. Aleksandr Nevski, görsel ve işitsel sanatların en ustaca kullanıldığı film olarak ele alınır.

Korkunç İvan: Film üç ana bölümden oluşur. Birinci bölüm; Korkunç İvan, ikinci bölüm; Boyarların Düzeni' dir; üçüncü bölüm ise çevrilememiştir. Filmde ruh bilim incelemesine doğru bir yöneliş söz konusudur. Zaman ve mekan bilinenden çok farklıdır. Aleksandr Nevski' deki düşmanların saldırısına karşı ulusal direniş ve birlikte savaşma olgusu, İvan' da devlet kurma yoluna gider. Korkunç İvan, Eisenstein' ın sinemanın bütün sanatlarını ustaca kullandığı filmi olarak değerlendirilir.

1.4. 1960' lardan Sonra Rus Sineması

1.4.1. Andrei Tarkovski

Resim: 1.6: Tarkovski

Andrei Tarkovski, 1932 yılında Moskova' da büyük Rus Şairi Arseniy Tarkovski' nin oğlu olarak doğdu. Tarkovski filmleri otobiyografik özellikleriyle büyük zenginlik içerir. Bunda babasının şair olmasının ve 7 yaşından itibaren müzik eğitimi almasının önemi büyüktür.

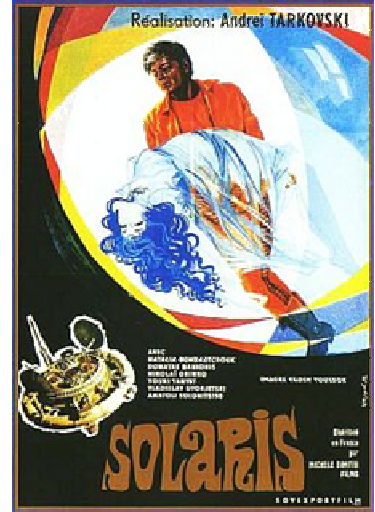
Tarkovski sinema eğitimini Moskova' da Devlet Sinema Okulu' nda aldı. “Yol Silindiri ve Keman”, 1960 yılında Sinema Okulu için yaptığı diploma filmi aynı zamanda ilk filmi ve tamamen Sovyet topraklarında geçen tek filmidir. Tarkovski' nin Moskova' da çekilen filmin, harici mekânlarında bina imgelerinin ağır bastığı görülmektedir. Film, erkek bir müzisyen ile silindir şoförünün karşılaşma hikâyesini anlatır. İşleyiş tarzı olarak duygusal görünen film, Tarkovski' nin renkli çektiği tek filmidir. İlk konulu uzun filmine “İvan'ın İhtirasları” adıyla başlayan yönetmen, filmi 1961 yılında “İvan' ın Çocukluğu” ismiyle bitirmiştir.

Resim 1.7: İvan'ın Çocukluğu

Andrei Tarkovski adını uluslararası arenada duyuran ilk film “İvan'ın Çocukluğu” dur. Öksüz bir çocuğun İkinci Dünya Savaşı sırasında başından geçenleri anlatan film, Venedik Film Festivali’nde, Altın Arslan Ödülü’nü başka bir filmle paylaşır. 1966’da “Andrei Rublev”i çeken Tarkovski, bu filmiyle komünist yönetimin tepkisini çekti. Filmin SSCB’de gösterimine, 1967 Cannes Film Festivali’nde ödül kazandıktan 1 yıl sonra izin verildi. Andrei Rublev, Eisenstein’ın ölümünden beri durgun olan Sovyet sinemasında bomba etkisi yarattı. Ama şunu da belirtmek gerekir ki bu filmin dönemin gözde akımlarıyla bir ilgisi yoktu.

Tarkovski, 1972’de Stanislaw Lem’in eserinden uyarlayarak çektiği ve kendi ifadesi ile bilim-düşlem olan “Solaris” adlı filmde hayatın anlamını araştıran yolculuğuna çıktı. Bu film, ünlü yönetmen Stanley Kubrick’in bilim kurgu filmi “2001 Uzay Yolu Macerası”na doğulu bir cevap olarak nitelendirilir. Tarkovsky diğer filmlerinde olduğu gibi bu filmde de şiirsel öğelere yer vermiştir. Solaris gezegeninin sonsuz koridorlarında, sonluluk-sonsuzluk, varlık-yokluk gibi insanın varoluşsal gayelerine ilişkin sorularına cevap aramıştır.

Resim 1.8: Solaris filmi

Tarkovski, 1975’te yönettiği “Ayna” da yansıma ve hafıza olgularını çıkış noktası yaparak çocukluk ve ilk gençlik yıllarına, bilinçaltı derinliklerine, düşlerine ışık tuttu. 1979’da çektiği “Stalker” (İz Sürücü) adlı filmi, meteor düşen yasak bir bölgeye keşif yapan bir kılavuz, bir ressam ve bir edebiyatçının yolculuğunu konu edinir. Tarkovski’nin kahramanı ruhani bir yolculuğun içindedir. Kavrayışa, iletişime ulaşmak için yapılan bu yolculuklar

zaman ve mekân içinde yapılır. Ayrıca bu yolculuklar Tarkovsky' nin iç âlemine yaptığı yolculuklardır ve sürgünde geçirdiği yılları da hatırlatır.

Tarkovski 1982' de, kendine has sinema anlayışının doruklarından biri olarak görülen “Nostaljiya” filmini çekti. Son filmi “Kurban” ı, Sovyetler’ den kaçarak sığındığı İsveç’ te 1986’ da çekti. “Kurban” teknolojik burjuva uygarlığına ve trajik dünya görüşüne yönelttiği destansı bir eleştiri niteliğindedir. Tarkovski bu filmde bireyin kendi hayatıyla hesaplaşmasını anlatır. “Kurban” şahsi ve tarihi perspektiflerden dünyaya dair zihni ve manevi yansımalar dâhil, Tarkovski' nin film kariyerinde ele aldığı tüm konuların, temaların çoğunu topladığı 'son' filmidir. “Kurban” filmi “Stalker” ve “Nostaljiya” ile başlayan görsel geleneğin bir uzantısıdır.

Andrei Tarkovsky 29 Aralık 1986'da öldü. Filmleri ise klasikler arasında yerini aldı. Sinema eleştirisi açısından hazırlanan listelerin ilk onunda hem “Andrei Rublev” hem de “Ayna” vardır.

1.5. Sovyetler Birliğinin Yıkılmasından Sonra Rusya’ da Sinema

1941’ den başlayarak Rus sineması ulusal birliği canlandırabilmek için büyük bir çaba harcadı. Daha önce çevrilen filmler iç bölünmelerden, sınıf savaşlarından, iç savaştan söz etmekteydi. Sinema salonlarında aktüalite filmleri, savaş belgeselleri ve yurt sevgisi ile Rusya’ nın yenilmezliğini anlatan bazı tarihi filmler gösterildi. Örnek olarak Ayzenştayn’ ın “Aleksandr Nevski’ si”, Petrov’ un “1. Petro’ su “ ya da Dovjenko’ nun “Çüçörler” ı verebiliriz.

1940–1945 yıllarında yeteneklerini kanıtlayan birçok sinemacı yetişmiştir. Piriye; “Moskova Buluşması”, “Partizanlar”, “Zaferden sonra, Saat Altı’ da”, Gerassimov; “Kıyafet Balosu”, “Büyük Ülke”, Donskoy; “Ve Çeliğe Su Verildi”, Yassiliyev; “Çaritsin Savunması”, “Cephe” gibi filmler örnek olarak verilebilir.

Sovyetler döneminde insani duygulara yönelen ve politik olmaktan kaçınan yönetmenlerin film yapması büyük oranda engellendi. Tarkovski gibi bireysel ve mistik yönetmenler çareyi ya film yapmamakta ya da Avrupa ülkelerine sığınmakta buldu.

Sovyetler Birliği’ nin dağılmasından sonraki dönemde Rus sinemasında milli ve bireysel özellikler daha ön plana çıkmıştır. Sinemaya devlet desteğinin azalması ve Hollywood filmlerinin yıkıcı etkisiyle yerli film üretimi azalmış, bu dönemde yılda ortalama 50 film çekilmiştir.

1.6. Eski Doğu Blok’ u Ülkelerinde Sinema

Stalin’in ölümünü izleyen 1950’ li yıllarda başta Sovyet sinemasında olmak üzere Doğu Avrupa ülkelerinin hemen tümünde başlayan canlılık, önemli filmler getirdi. Gregori Çukray’ın “Askerin Türküsü” (1959), geniş yankılar uyandırdı. 1958’den itibaren Sovyet

Sineması propagandanın emrinden az da olsa kurtuldu. ukray'ın “Kırkbirinci” (1956), Heyfitz'in “Küçük Köpekli Kadın” (1960), filmleri bunun kanıtı sayılabilir.

Polonya'dan Andrzej Wajda da “Bir Kuşak”, “Kanal”, “Küller ve Elmas” üçlemesiyle 1954- 1958 yılları arasında bir patlama yaptı. Bir başka Polonyalı yönetmen Roman Polanski ülkesinde yaşadığı kariyerini İngilterede, Fransa'da ve ABD'de sürdürdü. Polonya'daki **Lodz** film okulu, sinemacı yetiştiren verimli bir kaynaktı. Doğu Bloku ülkeleri, içine düştükleri sosyalist gerçekçilik denen kuram nedeniyle çektikleri filmlerde karşılaştıkları fikir kısırlığını da giderek aştılar.

Genç kuşak yönetmenlerinden Krzysztof Kieslowski 1988 yapımı “On Emir”le evrensel sorunlara parmak bastı. Yeni Dalga'dan ve Polonya sinemasından etkilenen Çekoslovak yönetmenler de duyarlı ve özgün filmler yaptılar. Janos Kadar'ın “Ana Caddedeki Dükkan”ı buna örnektir.

Macaristan'da Budapeşte Film Akademisi'nde yetişen Istvan Szabo'nun “Mefisto'su” uluslararası düzeyde başarı kazandı. Miklos Jancso'nun birbirini izleyen “Umutsuzlar”, “Kızıl İlahi” ve “Macar Rapsodisi”, Macar halkının yüzyılın başından bu yana sevinçlerinin ve acılarının destanıydı.

Yugoslavya'da Emir Kusturica, Çingene çocuklarının başından geçenleri anlattığı “Çingeneler Zamanı” ile evrensel boyutlu bir film yarattı. Kusturica “Kara Kedi Ak Kedi”, Amerikan Rüyası (Arizona Dream), “Yeraltı”(Underground) gibi filmleriyle ve etkileyici görselliğiyle Avrupa sinemasında etkiler bıraktı.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
<ul style="list-style-type: none">➤ Çarlık döneminde Rusya’ da sinemayı inceleyiniz.➤ Sovyetler Birliği döneminde Rus sinemasını inceleyiniz.➤ Önemli Rus sinema kuramlarını ve kuramcılarını analiz ediniz.➤ Sovyetler Birliği’ nin yıkılmasından sonra Rusya’da sinemayı inceleyiniz.➤ Eski Doğu Bloku ülkelerinde sinema faaliyetlerini inceleyiniz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Ayrıntılara giriniz.➤ Araştırmacı olunuz.➤ Yazılı kaynakları dikkatli takip ediniz.➤ Dönemi yansıtan sinema eserlerini seyrederek analiz ediniz.➤ Potemkin Zırhlısı, Kameralı Adam, İvan’ ın Çocukluğu filmlerini seyrederek bu filmleri tartışınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

ÖLÇME SORULARI

Aşağıdaki cümleleri doğru veya yanlış olarak değerlendiriniz.

1. Vertov, Pudovkin gibi yönetmenler gerçekçiliğin başarılı örneklerini verdi.
2. Sovyet hükümeti dünyanın ilk sinema okulu olan Devlet Sinema Enstitüsünü kurdu.
3. Kuleşov Sinema-Gözü'nün kuramcısı ve uygulayıcısıdır.
4. Potemkin Zırhlısı'nın yönetimini Eisenstein'dir.
5. Korkunç İvan Dziga Vertov'un filmidir.
6. Andrei Tarkovsky adını uluslararası arenada duyuran ilk filmi "İvan'ın Çocukluğu"dur."
7. Tarkovsky'nin filmi olan "Andrei Rublev", BBC'de yer alan tek Rus filmidir.
8. 1941'den başlayarak Rus sineması ulusal birliği canlandıracak konuları ele aldı.
9. "Bir Kuşak", "Kanal" filmleri Polonyalı yönetmen Andrzej Wajda'nın filmleridir.
10. Kurban'ın Rus Priyev'in yönettiği bir filmidir?

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt yaşadığınız sorularla ilgili konuları faaliyete dönerek tekrar inceleyiniz.

Tüm sorulara doğru cevap verdiyseniz diğer faaliyete geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Hindistan’ da sinemanın doğuşunu ve gelişimini, dönemin önemli yönetmen ve oyuncularını tanıyarak öğrenebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlardır:

- Raj Kapoor kimdir? Araştırınız.
- Satyajit Ray kimdir? Araştırınız.
- Mira Nair kimdir? Araştırınız.

Tanıma işlemleri için internet ortamı ve iletişim fakültelerinin sinema bölümlerini ve sinema ile ilgili bilgileri bulabileceğiniz kitapçıkları gezmeniz gerekmektedir.

Bulduğunuz bilgileri arkadaş grubunuzla paylaşınız.

2. HİNDİSTAN’ DA SİNEMANIN DOĞUŞ VE GELİŞİMİ

2.1. Sessiz Sinema Döneminde Hindistan

İngiltere’ nin sömürgesi Hindistan’ da yapılan ilk sinema gösterimi, 1896 yılında Bombay’ da oynatılan Lumiere Kardeşler’ in bir filmidir. Yüzlerce dilin konuşulduğu bu büyük ülkede sinema beklenmedik bir ilgi gördü ve bu ilgi günümüze dek sürerek Hindistan’ı dünyanın en çok film üreten ülkesi konumuna getirdi. Yabancı filmlerin gösterildiği açık hava sinemaları ülkeye yayılmaya başlayınca yerli film üretimi de gündeme geldi. R. G. Torney’ in ilk filmi Pundalik (1912) bir ermişin hayatını konu ediniyordu. Bu filmin ardından Hint sinemasının ilk büyük yönetmeni Dahasaheb Phalke, dürüstlük uğruna krallığını ve ailesini kaybetmeyi göze alan ama tanrıların takdirini kazanan bir kralın hikâyesini anlatan filmi Raja Harischandra ile hem ülkesinde, hem de yurtdışında ilgi gördü.

Böylece tesirleri günümüze kadar sürecek olan ve özellikle güneyli seyircilerin büyük ilgisini çeken mitolojik konular sinemaya girmiş oluyordu. Phalke’ nin bu filmi ayrıca sabit kamera kullanımının yanı sıra faziletli kahraman, suçsuz kurban, komik uşak gibi pek çok klişeyi de Hint sinemasına kazandırdı. Hint sineması, başlangıcından itibaren Hint mitolojisinden ve Ramayana ile Mahabharata destanlarından sıkça yararlandı.

Hindistan gibi büyük bir sömürge, özellikle Gandhi gibi milli bir kahramanın ortaya çıktığı dönemde İngiliz yönetiminin Hint sinemasını denetimsiz bırakması düşünülemezdi. 1918'lerden başlayarak şehirlerde denetim komiteleri kuruldu. İngiliz yönetimini eleştirmek bir yana, oyuncunun Gandhi gibi giyinmesi bile sansür sebebi oldu. Potemkin Zırhlısı gibi yabancı filmlere bile gösterim izni verilmedi.

Sessiz sinema döneminde Hindistan' da binden fazla film çekildi; ama bunların sadece 13'ü günümüze ulaşabildi.

İlk sesli Hint filmi 1931' de Ardeshir Ara' nın yönettiği, Raj Kapoor' un beyazperdede ilk kez görüldüğü film olan 'Dünya Güzeli' ydi. Sesli filmin Hint sinemasına getirdiği en büyük yenilik ise her filmin mutlaka şarkı ve dans içermesiydi. Sinemada müziğin bu kadar öne çıkmasını Hintlilerin bayram, cenaze gibi törenlerinde ve geleneksel tiyatrosunda müziğin önemli bir yer tutmasında aramak gerekir. Ancak ülkede bir dil birliğini olmayışı, sesli filmlerin sadece çekildiği bölgede oynatılmasına sebep oldu.

2.2 Bağımsızlığa Kavuşan Hindistan Sinemacıları

Bollywood, Hindistan' ın en önemli film üretim merkezi olan Bombay' ın ve Hollywood' un isimlerinin karışımından oluşturulmuştur. Dünyada en çok film çekilen ülke olan Hindistan' da filmlerin neredeyse dörtte biri Bollywood' da üretilmektedir. 1930' larda burada kurulan büyük stüdyolarda, ülkenin yüzde 40' ının konuştuğu Hindu dilinde filmler çekilmektedir.

2.2.1 Hint Sinemasının Karakteristik Özelliği

Hint sinemasında diyaloglar görüntüden daha çok önem taşır. Vücut hareketleri de sözleri destekler. Filmlerin çoğu Hindistan'ın gerçeklerinden kopuktur. Kadın oyuncular ne kadar ünlü olurlarsa olsunlar vazifeleri erkek oyuncuya eşlik etmektir. Erkek oyuncuya öyle önem verilir ki içlerinden vali, milletvekili, hatta bakan olanlar vardır.

Hindistan sineması genellikle 4 ayrı türde film üretir: mitolojik destanlar, melodramlar, psikolojik dramlar ve polisiye filmler.

“Ortalama bir Hint filmi tanınmış bir şarkıcının söylediği 6-7 şarkı içerir, tek bir dansçı ya da bir topluluk dans eder, bir iyi kız, bir kötü kız, bir iyi erkek ile bir kötü erkek vardır, konu genellikle bir aşk hikayesidir ama kızla oğlan hiç öpüşmez, gözyaşı kahkahadan daha boldur, kişiler toplumsal açıdan boşluktadır.”

Satyajit Ray

Japon sineması gibi Hint sineması da varlığını Batı dünyasına Cannes Film Festivali aracılığıyla ve bu festivalde ödül kazanan Satyajit Ray' in 1956 yapımı “Pather Panchali” filmiyle duyurmuştur. Özellikle Hint dünyasına çağdaş bakışıyla ilgi toplayan Ray' in sinemasının özgünlüğü, Batı' da ağır ağır anlaşılabilmiş, 1956–1959 yılları arasında tamamladığı “Apu Üçlemesi” nden, 1972' de yaptığı Kalküta' daki sanayi çevrelerini konu

edinen “Company Limited” e kadar bu usta yönetmenin eseri bir türlü gerçek değerini bulamamıştır. İngilizlerin ünlü **Sight and Sound** dergisi, Satyajit Ray’ in dünyasını derinlemesine inceleyerek, **Apu Üçlemesi**’ yle, Truffaut’ nun da 400 Darbe’ yle başlattığı çocukluk ve gençlik dünyasını sorgulayan filmler arasındaki paralelliği ortaya koymuştur.

Hindistan’ da her yıl binin üzerinde konulu uzun metrajlı filmin yanında dokuz yüz civarında kısa film çekilmektedir. Bir milyarlık Hindistan’ da günde on beş milyon Hintli sinemaya gitmektedir. Yılda bini geçen uzun metrajlı filmlerin iki yüz kadarı **Mumbai** merkezli film stüdyoları tarafından çekilmektedir. **Bengali, Malalayam, Tamil** ve **Telugu** dillerinde çekilen filmlerin sayısı da küçümsenemeyecek kadar çoktur. Bir yılda yüz yetmiş civarı **Telugu**, yüz elli de **Tamil** filmi sinemalarda vizyona girmektedir. Hindistan’ da bölgesel sinema sektörünün güçlenmesindeki en büyük etkidir. Bollywood, Hintçe çekilen filmlerin oluşturduğu sektöre hâkimken, bölgesel sinemalar ülkenin geri kalanında bölgesel dillerde filmler çekmektedirler.

Hintçe’ nin ülke genelinde yaygın bir dil olmaması ve okuma-yazma oranının düşük olması nedeniyle filmlerin altyazılı olarak ülke genelinde gösterilemiyor olması gibi nedenler büyük kentler dışında yaşayan Hintlilerin; kendi dillerinde çekilen, daha küçük bütçeli bölgesel sinema ürünlerini tercih etmelerine zemin hazırlamaktadır.

Resim 2.1: Karakteristik özellik taşıyan Hintli bir oyuncu

Bölgesel sinema endüstrisi, sanat sineması ve yeni Hint sineması olarak tanımlanan sosyal gerçekçi sinemaya da ev sahipliği yapmaktadır. İtalyan yeni gerçekçiliğinin izlerini taşıyan yeni Hint sineması **Bollywood** filmlerinin aksine sokaktaki adamı konu alır. Belli estetik ve politik kaygıları barındıran bu filmlerde kahramanlar, gündelik hayatın baskısı

altında yaşıyan sıradan insanlardır. **Bollywood** filmlerinde kullanılan zengin kıza aşık, fakir ama gururlu erkek, kötü kalpli kaynana ya da görünmce gibi tipleremelere bu filmlerde pek rastlanmaz. Yeni Hint sineması **Satyajit Ray**, **Mrinal Sen** gibi yönetmenlerin Hint sinemasına kazandırdıkları bir kavramdır.

1930' lardan sonra çekilen ve içinde şarkılı sahneler bulunmayan Bollywood filmlerinin sayısı bir elin parmaklarını geçmez. Sanat sineması ya da Yeni Hint Sineması içinde tanımlanan filmler dışında hemen her filmde müzik vazgeçilmez bir ögedir. Filmlerin üç saati aşmasında bu sahnelerin rolü büyüktür. Bollywood filmlerinde geleneksel Hint şarkılarından, Japon, İran ya da Batı kökenli şarkılara kadar farklı tarzda pek çok şarkı yer alabilir. Çoğunlukla kadın ve erkek oyuncunun düetlerinden oluşan şarkılı sahnelerin perde arkasındaki emekçileri playback şarkıcılarıdır. Bollywood yıldızları içinde şarkı söyleyen oyuncu yok denecek kadar azdır.

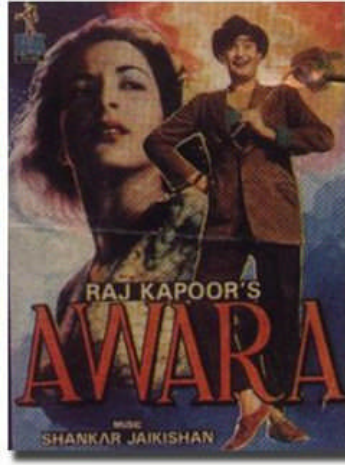

Resim 2.2: Raj Kapoor

Raj Kapoor 1924 yılında doğmuştur.

Bizde de gösterilen ve çok beğeni kazanan “Avare” filmi **Raj Kapoor**' un hem yönetmenliğini yaptığı hem de başrolünde oynadığı 1951 yapımı Hint filmidir. Raj Kapoor bu filmle dünya çapında üne kavuşmuştur. Filmde zengin kız (Rita) ve fakir erkeğin (Raci) yaşadığı aşk konu edilse de ana teması “Soylunun oğlu soylu, hırsızın oğlu hırsız olur” inancına sahip olan hâkimin (Raghunath) kendini sorgulamasıdır.

Hint sinema aktörü ve yönetmeni 1988 tarihinde ölmüştür.

Resim 2.3: Avare film afişi

Satyajit Ray

Hindistan'ın uluslararası platformda etkili yönetmeni olan Ray'ın filmleri Hint sinemasına hâkim olan şarkılı danslı melodramlardan ayrılan yavaş ritimli bir gerçekçilik sergiler. Gerçekçiliği yakalamak konusundaki kararlılığı, karakterlerin yaşamlarındaki 100 dakikayı gerçek zaman diliminde ayrıntılı bir biçimde anlatan “Kanchenjunga” da iyice ortaya çıkar. Ray, bu filmde karakterlerin ilişkilerini ve iç dünyalarını incelemek için hiçbir ayrıntıyı atlamamıştır.

Resim 2.4: Satyajit Ray

Yönetmen daha sonraki filmlerinde siyasi içerikli konulara yönelmiş ve sakin tarzını bir tarafa bırakıp zamanda sıçramaları ve flashback'leri daha sert bir biçimde kullanmıştır. Hemen hemen bütün filmleri Bengal'de çekilen Ray'ın 1977 yapımı “Satranç Oyuncuları” hem İngilizce hem de Hintçe olarak gösterime giren ilk filmiydi. Ray'ın verimi 1980'li yıllarda geçirdiği birkaç kalp krizi yüzünden düştü. Bu rahatsızlıklarından birinde “Dünya ve Ev” filminin yönetimini, oğlu Sandip'e devretmek zorunda kaldı. Yönetmen ölene kadar film yapmaya devam etti ve ölümünden sonra 1992'de Oscar kazandı.

Önemli filmlerinden bazıları; “Pather Panchali” (1955), “Yol Türküsü” (1955), “Aparajito” (1956), “Apu'nun Dünyası”dır (1959).

2.3.Günümüzde Hindistan Sineması

2.3.1. Mira Nair

1957' de Hindistan' da dünyaya gelen Hint-İngiliz yönetmen Mira Nair, Yeni Delhi Üniversitesi' nde öğrenim gördü. Hindistan' da olduğu dönemde çeşitli oyunlarda rol alan Nair, 1976' da burslu olarak gittiği Harvard' da sinema ve sosyoloji eğitimi aldı. Sinema çalışmalarına Amerika' da başlayan Nair, ilk yönetmenlik denemesini 1979' da "Jama Masjid Street Journal" isimli belgesel çalışmasıyla gerçekleştirdi.

Resim 3.1 : Mira Nair

1982' deki "So Far From India" filmini, "İndia Caberet" isimli televizyon çalışması takip etti. 1988 yılında çektiği "Salaam Bombay", Nair' i uluslararası üne kavuşturdu. Bombay sokaklarındaki çocukların zorlu yaşam koşullarını beyaz perdeye yansıtan film, Cannes ile birlikte pek çok festivalde beğeniyle karşılandı ve ödüle layık görüldü.

"Salaam Bombay" 1989 yılı Oscar adayları arasında yer alıyordu. Nair, filmin senaristliğini ve yapımcılığını da üstlenmişti. Ardından 1991 yapımı "Mississippi Masala" geldi. Romantik/Dram türündeki film, **İdi Amin**' in başa geçmesiyle Uganda' dan sürülerek Mississippi' ye yerleşen bir ailenin kızlarının siyah bir adama aşık olması üzerinde yoğunlaşıyordu. Nair' in bir sonraki filmi "The Perez Family" yi (1985), "Muson Düğünü" (2001) gibi filmler izledi.

Bu filmin ardından sinema çalışmalarına bir süre ara verip kendini televizyon çalışmalarına veren Nair, 2001 yılında "Monsoon Wedding" ile bir kez daha hayranlarının karşısına çıktı.

ABD' de sinema çalışmaları yapan Hintli Night Shyamalan adıyla tanıdığımız Manoj Nellyattu da özgün tarzı ile Hollywood sinemasına kendi tarzını getirmiştir. Baş rolünü Bruce Willis' in oynadığı 1997 yapımı "Altıncı His" filmiyle Hollywood' da önemli bir hasılat ve üne imza atan Shyamalan, "İşaretler", "Köy", "Sudaki Kız" filmiyle de adından söz ettirdi.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
<ul style="list-style-type: none">➤ Sessiz sinema döneminde Hint sineması inceleyiniz.➤ Bağımsızlığa kavuşan Hint sinemasını ve önemli yönetmenleri inceleyiniz.➤ Günümüzde Hint sinemasını inceleyiniz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Ayrıntıcı olmaya dikkat ediniz.➤ Araştırmacı olmaya dikkat ediniz.➤ Analiz ve karşılaştırma yapmaya özen gösteriniz.➤ Dönemi yansıtan sinema filmlerini seyrediniz.➤ Yazılı kaynakları dikkatli takip ediniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

ÖLÇME SORULARI

Aşağıdaki cümleleri doğru veya yanlış olarak değerlendiriniz.

1. (.....) Dünyada en çok film üreten ülke olan Hindistan'ın filmlerinin dörtte biri Bollywood' da üretilir.
2. (.....) Hindistan' daki bölgesel sinemanın güçlenmesinde en büyük etken dildir.
3. (.....)İtalyan "Yeni Gerçekçili" ğinin izlerini taşıyan Hint sineması sokaktaki adamı konu alır.
4. (.....) "Apu' nun Dünyası" Mira Noir' in yönettiği bir filmidir.
5. (.....) "Mississippi Masala", Satyajit Ray'ın önemli bir filmidir.

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt yaşadığınız sorularla ilgili konuları faaliyete dönerek tekrar inceleyiniz.

Tüm sorulara doğru cevap verdiyseniz diğer faaliyete geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-3

AMAÇ

Başta Japonya olmak üzere Uzakdoğu ülkelerinin sinemalarının doğuşundan günümüze kadar geçirdiği aşamaları, önemli akımlar, yönetmenler ve oyuncularıyla birlikte analiz edebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlardır:

- Akira Kurosawa kimdir? Araştırınız.
- Yasujiro Ozu kimdir? Araştırınız.

Tanıma işlemleri için internet ortamı ve iletişim fakültelerinin sinema bölümlerini ve sinema ile ilgili bilgileri bulabileceğiniz kitapçılarını gezmeniz gerekmektedir.

Bulduğunuz bilgileri arkadaş grubunuzla paylaşınız.

3. UZAKDOĞU SİNEMALARI

3.1. Japon Sineması

3.1.1. Japonya’ da Sinemanın Doğuş ve Gelişimi

Japon halkı sinemayla, 1896’ da Kobe’ de yapılan bir kinetoskop gösterisiyle tanıştı. İlk Japon filmini 1902’ de bir kabuki oyununu filme alan (Ağaçlar Altında Bir Gezinti), Tsukemichi Shibata çekti. Aynı yönetmen “Dojo Tapınağında İki Kişi” (1905) filmini ise görüntüleri boyayarak renklendirdi.

Bu yıllarda gerek Japon girişimciler, gerekse de yabancı film şirketleri Japonya’ da stüdyolar kurdular. İlk filmler genellikle geleneksel Japon tiyatrosu Kabuki’ den veya Batı tiyatrosundan beslendi. Kabuki oyuncularının, tiyatronun istikbali için tehlikeli rakip saydıkları sinemada rol almamaya karar vermeleri ise sinema salonlarının Amerikan ve Fransız filmleriyle dolmasına sebep oldu.

1909’ da bir kukla filmi, gramofon eşliğinde gösterilerek bir nevi sesli sinema denemesi yapıldı. Film gösterimi sırasında perdenin önündeki bir yorumcunun ara yazıları da okuyarak, müzik eşliğinde açıklamalar yapması yaygınlık kazandı. “Benshi” (Konuşan

Adam) adı verilen bu yorumcular, ileride sesli sinemaya da karşı çıkarak, seyircilerin kendilerini dinlemek için salonlara geldiğini ileri sürdüler. Dahası, sesli sinemanın başlamasından sonra bile kimi benshi'ler çalışmayı sürdürdüler.

Kabaca bir sınıflandırma yapmak gerekirse sesli filmler döneminde Japon sineması iki ayrı bölüme ayrılabilir. Japonya' yı Batılılaştıran İmparator Meiji öncesi dönemi (1868 öncesini) anlatan filmler ve Meiji dönemi sonrası, Batılılaşmış Japonya' yı anlatan filmler. İlk türdeki filmler, geleneksel Japon edebiyatından ve tiyatrosundan yola çıkarak oluşturulmuş bir görsel anlatım dili kullanırlar. İkinci türdeki filmlerde ise Batı sinemasının, özellikle Amerikan tarzının etkileri görünür.

Klasik tiyatro sanatlarının dışında, 20. Yüzyıl' ın başlarından itibaren, hem Japon dilinde yazılmış hem de yabancı dillerden çevrilmiş batı tarzı tiyatro eserleri de gelişti ve ilgi gördü. Bazı 20. yüzyıl oyun yazarları, gerek modern psikolojiyi kullanıp klasik Japon hikâyelerini yeniden yorumlayarak, gerekse **Macbeth** gibi klasik Batı eserlerini Kabuki tiyatrosuna uyarlayarak, Japon tarzı ile Batı tarzı karışımı eserler yaratmaya çalıştılar. Bunlardan en ünlüsü Yukio Mişima' dır. “Beş Modern No Oyunu” adlı eseridir. Diğer önemli bir modern uyarlama ise, Kinoşita Cunci' nin eski halk hikâyelerinden derlediği “Yuzuru' dur.”

İlk Japon filmleri, geleneksel Japon tiyatrosuna çok şeyler borçludur. Japon sineması ilk önemli filmlerini büyük Amerikan ve Rus filmlerinin ilk kez Japonya' da gösterilmesinden hemen sonra 1921 -1922 yıllarında vermeye başlamıştır.

Japonya' da 1923 büyük depremden sonra tek ayakta kalan **Nikkatsu** stüdyosunun yöresinde filmciler toplandılar. Daha sonraları Tokyo yakınındaki **Oizumi'** de yeni stüdyolar kuruldu. Eski bir erkek oyuncu olan Teinozuke Kinugasa, kadın oyuncuların sinemada çalışmalarına karşı kampanya açtı ve önemli bir yönetmen olarak isim yaptı. En önemli filmi 1924' te çevirdiği Sisaku no Tsuma' dır.(Seisaku' nun Karısı)

Japonya' da film üretimi gittikçe arttı. Bu dönemde özellikle Teinusuke Kinugasa' nın “Jujiro” (Çatışan Yıllar, 1926) ve Minoru Muramata'nın “Küller” (Kanjin, 1929) en çok tutulan filmler oldu.

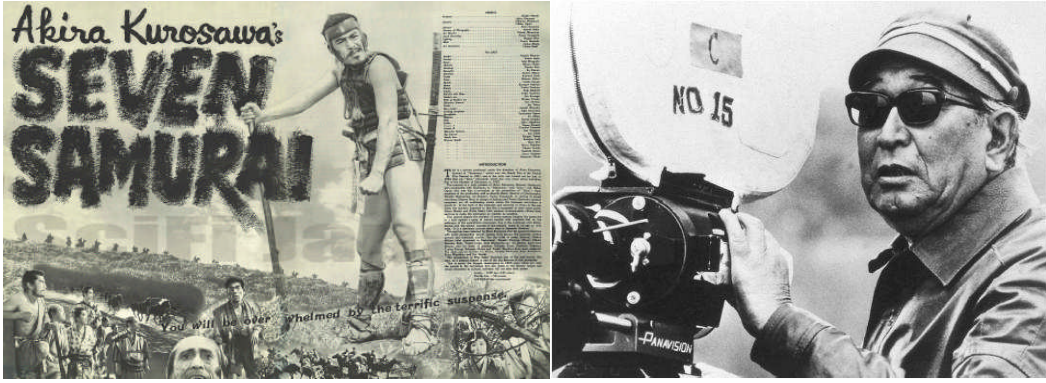
3.1.2. İkinci Dünya Savaşı' ndan Sonra Japon Sineması

Saldırgan ve militarist bir yönetimin İkinci Dünya Savaşı' na ve mağlubiyete sürüklediği Japonya' da sinemacılar da sansüre uğradı. İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulan Amerikan denetimi ise Japon sinemasını “demokratikleştirmeye” karar verdi. Filmlerde milliyetçilik, feodalizm, kadınları aşağılamak veya öç almak gibi konular yasaklandı. Depolardaki 500' den fazla filminden yaklaşık yarısının orjinalleri yakıldı. Kimono veya kılıç görünen her filmi “eskiye özlem” olarak değerlendiren işgal yönetimi, pek çok sinemacıya da film çekmeyi yasakladı.

Sonraları Hollywood' u örnek alarak örgütlenen büyük stüdyoların ön önemli özelliği, özgün yönetmenlere serbest bir çalışma ortamı sunması oldu. Pek çok yönetmen kendi tarzını oluşturarak özgün filmler çekti. Japon sinemasını dünyaya tanıtan ise, Akira Kurosawa' nın 1951' de Venedik Film Festivali' nde Altın Ayı Ödülü' nü kazanması oldu.

➤ Akira Kurosawa

1910 yılında Tokyo' da doğdu. 1936' da Yamamoto' nun yanında yönetmen yardımcısı ve senaryo yazarı olarak sanat hayatına atıldı. İlk filmi "Judo Efsanesi" ni 1943' te çevirdi. Daha sonra sırasıyla "Harika bir Pazar", "Sarhoş Melek", "Kuduz Köpek", "Rashomon", "Yaşamak", "Yedi Samuray", "Yojimbo", "Gizli Kale", "Sanjuro", Ağustosta Rapsodi" gibi filmleri çevirdi. Ayrıca Shakespeare' in "Macbeth'inden özgürce yorumlayarak "Örümcek Şatosu" (ya da Kanlı Taht), Gorki' den "Ayak Takımı Arasında", Dostoyevski' den "Budala" adlı oyun ve romanın sinemaya uyarlanmasıyla aynı adlı filmleri çevirdi.

Resim 3.1 ve Resim 3.2: Yedi Samuray filminin afişi ve Kurosawa bir film çekiminde

Ünlü yönetmen, 1950' de çevirdiği "Rashomon" ile 1951' de Venedik Film Şenliğinin en büyük ödülünü kazanmış, aynı filmle 1952' de Amerika' da en iyi yabancı film Oscar' ını almıştır. Yine aynı dönemde "Yaşamak" (1952), adlı filmiyle 1954 Berlin Film Festivali' nde üç armağanı, "Yedi Samuray" adlı filmiyle de aynı şenliğin Gümüş Ayı ödülünü kazanmıştır. 1975 yılında bir Japon-Rus ortak yapımı "Dersu Uzala" filmi, 1975 Moskova Film Şenliği' nde en iyi film ödülü almıştır. 1976 yılında da en iyi yabancı film Oscar' ını kazanmıştır.

Kurosawa' nın son filmlerinden biri de 1981 yapımı "Kagemusha" (Hayalet Savaşçısı) olarak çevirebileceğimiz filmidir. Bu film, yönetmenin yeniden Ortaçağ öykülerine dönüşünü vurgular. 16. yy' da Japonya' daki İç savaştan sahnelerle donatılan filmde, efsaneleşmiş bir kahramanın öyküleri anlatılır.

3.1.3. Japon Yeni Dalgası

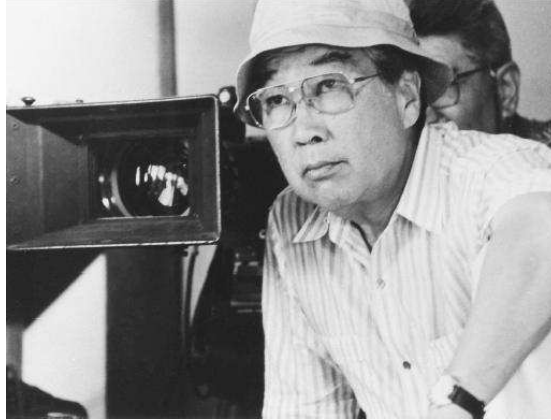
İkinci Dünya Savaşı sonrası Japon yeni dalgası olarak nitelenen hareketin öncülerinden biri de ünlü yönetmen Sohei İmamura' dır.

➤ Shohei İmamura

İkinci Dünya Savaşı sonrası Japon yeni dalgası olarak nitelenen hareketin öncülerinden biri de ünlü yönetmen Sohei İmamura' dır.

İmamura, savaş ve sonrasında tanık olduğu olaylardan etkilenerek çalışan sınıfın, lümpenlerin ve yeraltı dünyasının öykülerini sinemaya aktardı. Japon toplumunu derinlemesine inceleyen, gözlemlere dayanan öykülerini insan psikolojisine, temel içgüdülere odaklanarak aktaran İmamura' nın kullandığı temalar aynı zamanda Japon yeni dalgasının da ela aldığı temalardır.

Shohei İmamura, 1926' da Tokyo' da bir doktorun üçüncü oğlu olarak dünyaya geldi. Tiyatroya olan sevgisiyle edebiyat fakültesine yazıldı. Orada tiyatro ile ilgilendi. Oyunlar yazdı ve çekirdek bir aktörler grubuyla sahneye çıktı. Çoğu sonradan onun filmlerinde oynayacak bu aktörler arasında Takeshi Kato, Kazuo Kitamura ve Shoichi Ozawa da vardı. İmamura o sıralarda, çoğu Fransız ve Alman yapımları olmak üzere, film izlemeye de başladı. Ne var ki onu şoke eden ve en çok etkileyen Kurosawa'nın “Yoidore Tenshi (Sarhoş Melek” i, 1948) oldu.

Resim 3.3: İmamura

Önceleri sinemayla pek ilgilenmeyen İmamura, tiyatro yaparak geçinemediği için sinemaya adım attı. Böylece, 1951 Mart' ında **Shochiku** Film Şirketi' nde yönetmen yardımcısı olarak işe girdi. O sıralarda **Shochiku**, Hollywood' dan esinlenen gösterişli filmleri birbiri ardınca piyasaya sürüyordu. Aynı stüdyoda asistanlık yapan Nagisa Oshima bu burjuva sinemasına önce siyasi ağırlıklı yazılarıyla ve sonra da bir dönüm noktası oluşturan filmleriyle karşı saldırıya geçecekti.

İmamura, 1954' te yeniden yapılanan Nikkatsu Film Şirketi' ne transfer oldu. Çok hayran olduğu ve hakkında bir kitap yazdığı popüler ve anarşik yönetmen Kawashima' yla dört yıl boyunca çalıştı.

1958' de ilk filmi “Nusumareta Yokujo” (Çalınan Arzu’yu) çekti. İmamura' nın ilk filmi, meslek hayatı boyunca devam edecek henüz belirmeye başlayan düşüncelerini açığa vurmuştu. Japon kültürünün kıyısındakilerin, şiveleri ve alışkanlıkları onun filmlerinde işlediği temalar oldu.

Bunun ilk örneklerini “Çalınan Arzu” da, Osaka' nın külhanbeyi eğlence semtindeki kaderin sillesini yemiş oyuncu topluluğunu filmlerinde vermesinde görülür. İmamura' nın ilk dört filmi, kaçınılmaz olarak, çabucak ve düşük bütçelerle yapılmış şirket siparişleriydi. Dördüncü filmi eleştirilenlerden övgüler aldığı ve ticari başarıya ulaştığı halde, 34 yaşındaki yönetmen bir daha ısmarlama proje kabul etmemeye karar verdi. Ondan sonra, kendi yolunu izleyen İmamura, ilk olgun filmini 1961' de yaptı. Japonya' nın modernleşmesi üzerine ustaca kurulmuş, alaycı bir dram olan “Buta to Gunkan” ı (Domuzlar ve Savaş Gemileri) çekti.

Resim 3.4: Çalınan Arzu

İmamura' nın çileli Japon kadını Tome Matsuki' nin yaşamını anlattığı bir sonraki filmi “Nippon Conchuki” (Böcek Kadın, 1963) onun elinden çıkma “toplumdaki Japon kadını üzerine en eksiksiz portre” olduğu söylenmiştir. On dört Japon film ödülü alan “Böcek Kadın” kültürel değerlerin çöküşünü ayrıntılarıyla anlatır. İmamura, daha sonraları belgesel yapımına ağırlık vermiştir.

En kişisel ve “deneysel” filmi olan ve her yıl binlerce Japon' un kaybolduğu olgusunu vurgulayarak başlayan “Ningen Johatsu” (Bir Adam Kayboldu 1967), zembille göğe çekilmiş gibi ortadan kaybolan bir satıcının geride kalan nişanlısı üzerine yoğun bir dramdır. 1968' de yönettiği “Tanrıların Derin Arzuları” nın ticari bir fiyasko oluşu, on yıl önce başlayan ve Nuberu Bagu (Japon Yeni Dalgası) adı verilen bir dönemi de sona erdirmiş ve İmamura, bellibaşlı Japon stüdyolarının gözünde artık tükenmiş bir yönetmen olup çıkmıştır. Yönetmen daha sonra Japonya' nın kuzeyindeki bir köy üzerine yaptığı “Narayama Türküsü” 1983 Cannes Film Festivali' nde Altın Palmiye Ödülünü alır.

Aynı ödülü ikinci kez 1997' de “Unagi”(Yılan Balığı) ile alarak, çifte ödül alan 4 yönetmenden biri olacaktır. Filmlerinin çoğu, Japon orta sınıfının karşı karşıya olduğu sorunları ele alan İmamura, çoğu kez Japon alt sınıflarının üyeleri; suçlular, katiller,

psikopatlar, ya da ulusun içindeki birbirinden muazzam derecede farklı iki kültürün çatışması üzerinde odaklanarak, hem politika, din, tüccarlık, Batı etkisi ve insan ilişkileri gibi konuları incelemiş, hem de sinemanın en yoğun melodramlarından bazılarını işlemiştir.

➤ Yasujiro Ozu

Ozu, 12 Aralık 1903' te Tokyo' da doğdu. Çocukluğunda tarihi filmlerin eşsiz manzaralarını görerek sinemacı olmaya karar verdi. Yeğenin film tutkusunu fark eden amcası onu önce sinemacılarla tanıştırdı. Ozu, çok kısa bir süre sonra, babasının isteklerine karşı gelerek yardımcı kameraman olarak onlarla çalışmaya başladı. Sinemanın saygıdeğer ve uygun bir meslek olarak görülmediği 1923' de yaratıcı, yetenekli gençlere rastlamak da kolay değildi. Ozu' nun babası bile oğlunun bu işle uğraşmasını istemiyordu, amcası onu ikna etmek zorunda kaldı.

Tadamoto Okuba' da yardımcı yönetmen olduktan bir yıl sonra ilk senaryo denemesini yaptı. Aslında ikinci senaryosu, “The Sword of Penitence” yönetmenliğini yaptığı ilk filmidir. 1927 yılından altmış yaşında kanserden ölüncüye kadar olan sürede, Ozu 33 tanesi hâla var olan 54 film yaptı.

Resim 3.5: Yasujiro Ozu

Ozu' nun filmleri hem Japon seyircisi hem de eleştirmenler nezdinde çok popülerdi. Kariyeri süresince altı filmi yıllık **Kinema Jumbo** ödülleri arasında birinci sırayı aldı. Anayurdunda büyük övgü görmesine rağmen Ozu' nun filmleri diğer ülkelerde gösterime girmedi; hatta aynı dönemde çalışan Akira Kurosawa gibi uluslararası üne sahip olmadı. Şimdilerde ise filmleri eleştirmenlerin gelmiş geçmiş en iyi filmler listesinde düzenli olarak yer almaktadır.

Ozu' nun filmleri, nostalji ve hüznle bezelidir. Ozu ülkesinde orta sınıf ailelerin temsilcisi konumuna sahiptir. Hemen hemen bütün filmlerinde ailenin önemine vurgu yapar. Başyapıtı “Tokyo Hikayesi” birçok başka filmlerde olduğu gibi Japon ailelerin dolambaçlı ilişkilerini ihtiyat ve içtenliğin hayret verici biçimiyle anlatır.

Resim 3.6: Tokyo Story filminden bir sahne

Yönetmenin önemli filmleri arasında; “Banshu” (Geç Gelen Bahar, 1949), “Bakushu” (Erken Gelen Yaz 1951), “Soshu” (Erken Gelen Bahar 1956), “Ukiguşa” (Dalgalandan Otlar 1959) sayılabilir.

3.1.4. Günümüzde Japon Sineması

➤ Animasyon Filmleri

Anime kelimesi, anlamı animasyon veya çizgi film olan Fransızca'dan alınmış Japonca bir kelimedir. Genel olarak Japon çizgi filmi olarak tanımlanabilir.

Osamu Tezuka Japonya' da çağdaş animenin öncüsü olarak kabul edilir. Genç yaşta 8 mm' lik kamerasıyla küçük animasyonlar çekmeye başlamış ve bu animasyonlarında Walt Disney ve Max Fleischer' in eserlerinden ilham almıştır. Onun izinden yürüyen sanatçıların yapıtlarıyla anime adı verilen yeni bir stil ortaya çıkmıştır.

Anime tarihi 20' inci yüzyıl başlarında Japon film yapımcılarının Fransa, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya' daki animasyon tekniklerini keşfetmesiyle başlamıştır.

1970' li yıllarda manga çizimleri büyük bir ilgi çekmiştir. Bu çizimlerin büyük bir çoğunluğu da animasyonlarda kullanılmıştır; özellikle Osamu Tezuka, bir efsane ve “Manga' nın Tanrısı” haline gelmiştir. Eserlerinin ve diğer tasarımcıların da etkisiyle, anime günümüzdeki sanatın mutlak karakteristiklerini ve türlerini yaratmıştır. Robot tarzı (mecha) Tezuka tarafından şekil almış, Go Nagai ve diğerleri de geliştirmiştir. Yoshiyuki Tomino' nun katkısıyla da bir devrim gerçekleşmiştir. Gundam ve Macross gibi robot animeleri 1980'

lerin klasikleri arasına girmiştir. Robot türü anime günümüzde hâlâ Japonya' da ve dünyada popülerdir. 1980' lerde anime Japonya' da ana görüş haline gelmiştir ve büyük bir üretime geçmiştir. Bununla beraber Manga da popülaritesini Japonya' da ve Dünya' da zirveye taşımıştır. 1990' ların ortasında ve sonunda, ayrıca 2000' lerde anime tüm ülkelerde popüler olmuştur.

Animeler çocuklar için yapılmış çizgi filmler değildir. Çizgi film denince insanların ilk aklına gelen şey Bugs Bunny, Tweety, Scooby Doo gibi çocuk zekâsındaki animasyonlardır. Halbuki animeler her yaşta insan için yapılır ve gerçek hayatta olan veya olmayan hemen her şey onun konusu olabilir. Çizimleri çok farklı ve etkileyicidir. Hatta Japonya' da Prime Time denen izlenme aralığına konan milyonlarca kişinin izlediği animeler de bulunmaktadır.

Bazı animelerde karakterlerin büyük gözleri, uzun bacakları vardır. Bunu Japonların kısa boylu ve çekik gözlü olmalarının yarattığı bir komplekse bağlayarak açıklayanlar vardır; ancak bu açıklama çizimlerin kökeninde Batılı örnekler olduğunun bilinmemesinden kaynaklanır.

Japon sinemasında anime türünün günümüzdeki en önemli temsilcisi Hayao Miyazaki'dir. Olağanüstü zenginlikteki görüntüleri ve detaylı çizimleriyle Miyazaki tüm dünyada bilinen bir yönetmen olmuştur. Miyazaki'nin en önemli filmleri arasında Yürüyen Şato, Prenses Mononoke ve Ruhların Kaçışı sayılabilir.

Resim: 3.7: Yürüyen Şato filminden bir sahne

➤ **Korku filmleri**

Batı korku sinemasının temelinde, Tanrı, şeytan, inançsız bir adamın inancını geri kazanması vb. dini konular varken; Japonların korku filmlerindeki esas karakter ölü küçük kız çocuklarıdır. Japon inançlarında tek Tanrı kavramının daha farklı olması sebebiyle de daha gotik hikâyelere yer vermişlerdir.

Japon sineması ile Hollywood'u teknik açıdan karşılaştırdığımızda ilk göze çarpan Japon sinemasının anlatım üslubundaki sadeliğidir. Filmlerin estetik seviyesi Hollywood kadar yüksektir. Hatta klişelere (Sessizliğin ardından ani çılgınlıklar veya sesler, kameranın katilin yüzünü göstermemesi, “aaa, katil uşakmış” klişesi, zoom in-out çekimler gibi...) yer vermediği için daha da etkileyicidir.

Japon animasyonunda vampir temalı animeler dikkat çeker. Vampir ögesi içeren animelerin en ünlülerinin ortak özelliği, başkarakterin kendisinin vampir veya yarı-vampir olması ve insanlardan yana saf tutarak vampirleri veya diğer habis (doğa üstü varlıkları) avlıyor olmasıdır. Örnek olarak Vampir Avcısı D ve Vampir Prensesi Miyu verilebilir. Vampir avcısı D'nin ortaya çıkışı, 1983'ten itibaren yayınlanmaya başlayan aynı adlı resimli roman dizisiyle olmuş, bu dizinin bir romanı 1985'te uzun metraj animasyon filmi olarak beyazperdeye uyarlanmıştır.

Vampir Prenses Miyu ise, sevimli bir küçük kızın başkarakter olduğu bir animedir. Miyu dizisi, teması ve dramatik yapısı itibarıyla Japon animasyonunun en olgun ürünlerinden biridir. 1988–1989 yıllarında art arda piyasaya sürülen her biri orta metraj dört bölümlük bir video dizisi anime terminolojisiyle OAV, (orijinal anime videosu) sinema ve televizyon için değil doğrudan video pazarı için üretilen animeler olarak hazırlanmış; ancak takibeden yıllarda yayını süren Miyu çizgi roman serisinin popülerliğini hiç kaybetmemesi üzerine yıllar sonra 1997'de bu kez televizyon için yeni bir Miyu anime dizisi hazırlanmıştır.

Resim: 3.8: Prenses Miyu

Resim 3.9: Halka filminden bir sahne

Japon sineması günümüzde de başarılı korku filmi örnekleri vermekte hatta bunların birçoğu Hollywood yapımcıları tarafından aynen uyarlanmaktadır. Türkiye sinemalarında bir milyona yakın insan tarafından seyredilen ve Hideo Nakata'nın yönettiği "The Ring" (Halka) ile "Karanlık Sular", "Cevapsız Arama", "Garez" gibi filmler son dönemin başarılı Japon filmleri arasında sayılabilir.

➤ **Takeshi Kitano**

Genç kuşağın en ilginç yönetmenlerindedir. İlk filmlerinde müzik ve konuşmanın az olduğu, mesajın görüntüyle verilmeye çalışıldığı bir tarz oluşturdu. Dul bir kadına yardım edebilmek ve hasta karısını son bir kez Fuji Dağı'na götürebilmek, banka soyan eski bir polisi konu edinen "Havai Fişekler" (1997) ile Venedik'te Altın Arslan Ödülü'nü kazandı. Filmlerinin kurgusunu da kendi yapan ve çoğu filmde rol alan Kitano, "Bebekler" (2002) filminde üç ayrı hüznü aşk ilişkisini şiirsel bir hassasiyet ve çok ustalıkla bir kurguyla bir arada işledi. Kitano, eski bir Japon dizi filminden uyarladığı "Zatoichi"de (2003) kör bir gezginin ve iki geyşanın bir köy çetesiyle mücadelesini beyazperdeye aktardı.

Resim: 3.10: Takeshi Kitano

Resim: 3.11: Bebekler (Dolls)

3.2. Çin Sineması

1930'lu yılların başından itibaren Çin sineması, “dev bir çağ”a girdi. Bu dönemde daha önceleri asıl ilgilerini operaya yönelten solcu sanatçılar da sinemayla ilgilenmeye başladı. Yeni konular bulmakta zorluk çeken sinema şirketleri solcu sanatçılarla iş birliği yapmayı, izleyicilerin dikkatini çeken aktif bir deneme olarak görüyordu. 1932 yılında Xia Yan, Qian Xintun ve Zheng Boqi dahil bir grup edebiyatçı, Ming Xin Film Şirketi'ne girdi. Ertesi yıl Ming Xin Şirketi, ilk grup “solcu filmi” ortaya koydu. Bunlardan “Çılgın Akım” filmi, ilk “solcu film” olarak nitelendirilirken günümüzde hâlâ gösterimde olan “İlkbahardaki İpekböceği”de bu türdeki filmlerin olgunlaşmasını simgeledi.

Xia Yan, “Çılgın Akım”ın senaryosunu yazarken yönetmeninin daha önce Wuhan kentinde çektiği sel felaketi belgeselini de işin içine katarak kamera hareketi ve kurgu yöntemlerini ilk defa uyguladı. Cheng Bugao, filmin çekiminde iki önemli iş yaptı: Biri belgesel film görüntülerini çektikleri görüntülerle akıllı bir şekilde birleştirdi, öbürü de paralel montaj yöntemini ustaca kullandı. Ünlü yazar Mao Dun'un aynı adlı romanından uyarlanan “İlkbahardaki İpekböceği” filminde, Xia Yan, tiyatrodan etkilenmeyen belgesel stilini arayarak, şiddetli teatral çatışmayı bırakarak belgesel filme yakın bir gösterme yoluyla ipekböceğinin büyüme sürecini gösterdi. Yönetmeni Cheng Bugao, Almanya filmi “Güneş Doğuşu”ndan ilham alarak filmin kameramanıyla, uzun planlar çekti.

Uluslararası sinema tarihçi George Sadoul, 1930'lu yıllardaki Çin sinemasını izledikten sonra şöyle konuştu: “Çin'in 1930'lu yıllarda yarattığı bazı seçkin filmler, İtalya'daki yeni gerçekçilik filmlerine benziyordu, ama bu filmlerden 10 yıl erken doğmuştu. 1930 'lu yıllardaki Çin filmleri, İtalyan Yeni Gerçekçilik akımının öncüsü sayılır”.

Çin sinemasının günümüzde dünya çapında tanınan yapımcısı ve yönetmeni Zhang Yimou'dur. Yimou'nun Çin tarihinden önemli olaylara değindiği, büyük masraflarla hazırlanmış ve olağanüstü renk kullanımı, özenli çerçevelemeler ile dikkat çeken filmleri arasında “Kaplan ve Ejderha”, “Kahraman”, “Parıldayan Hançerler” ve “Altın Çiçeğin Laneti” sayılabilir.

Resim 3.11: Kahraman (Hero)

3.3. Hong Kong Sineması

Hollywood zamanla elindeki malzemeyi tüketti. Yıllarca, yüzerlerce kez Vietnam'ı, Nazi Almanyasının Yahudi soykırımını dillendirdi. İncil'den veya Hıristiyan mitolojisinden yola çıkarak şeytan-melek ve gizemli işaretleri kurguladı. Üçüncü sınıf polisiye ve komedi filmlerinin gösterimi ile kendini tekrar etti durdu. Senaryoların benzerliği seyircisinin ilgisini azalttığı gibi pazar gücünü de zayıflattı. Bütün bunlar her ne kadar kendi kültürünü tanıtmaya yönelik adımlar olsa da malzeme değişikliğine gitmek zorunda kaldı. İşte son dönemlerde Hollywood gözlerini Asya'ya dikti. 1950'lere kadar olan dönemde gelirinin yalnızca yüzde 30'unu ülke dışından kazanmakta olan Hollywood'da işler 1980'lerden sonra değişmeye başlamıştır. Bugün Hollywood gelirinin yüzde 50'sinden fazlasını dışardan elde etmektedir. Bu gelir artışında tüm dünyada yeni, çok salonlu sinema anlayışının güçlenmesinin sonucu olarak çok sayıda filmin eşzamanlı olarak gösterilmeye başlanması da etkili olmuştur.

Bunun dışında televizyon, kablo ve dijital paketlerle sağlanan kanal artışı ile VCD, DVD gibi teknolojilerin de desteklediği ev sineması sayesinde salon dışı sinema seyircisinin önemli bir izleyici potansiyeli olarak belirtmesi de Hollywood'un dış pazardaki payını önemli oranda artırmıştır. Hollywood majörleri özellikle Çin, Hindistan ve Endonezya gibi kalabalık nüfuslu ülkelere sahip Asya kıtasının gelecek yirmi yılda Hollywood'un en önemli dış pazarı olacağı ön görüşündedirler.

Hollywood Asya kıtası ile çok daha yoğun bir ilişki içine girmeye başlamıştır. Onun içindir ki Amerikan şirketleri Asya kıtasında doğrudan şubeler açmak ya da yerel firmalarla ortaklıklara girmek suretiyle film yapmaya başladılar.

Son dönemde ülkelerinde ve dünyada başarı kazanan Kaplan ve Ejderha, Kahraman, Time and Tide, Big Shots Funeral gibi birçok Çin ya da Hong Kong filminin arkasında Columbia, Warner-Bros, Buena-Vista/Disney, Miramax, Universal gibi şirketlerin bulunduğu görülür. Şunu söyleyebiliriz ki ortaklık ve şube açmaları Asya filmlerinin Amerika'da ve daha birçok yerde dağıtımını kolaylaştırmaktadır. Şunu da unutmamak gerekiyor, Amerikalılar alt yazılı filmleri seyretilmediklerinden filmler Amerikan seyircisi anlayışı doğrultusunda yeniden kurgulandıktan ve İngilizce seslendirildikten sonra gösterime girmektedir.

Konuyla ilgili olarak Uzakdoğu sinemasının piyasadaki durumuna bir göz atalım: Hong Kong 1970 sonu 1980 başında hareketlendi ve Hollywood tarafından fark edildi. John Woo, Jackie Chan, Tsui Hark isimleri popüler isimler arasında yer aldı. "Aşk Zamanı" ile Wong Kan Wai ve Stanley Kwan ise sanat filmi seyircilerini kazandı. Hong Konglu yönetmen, senarist ve film yapımcısı Zhang Zhiliang (Chueny Jacob), 1986 yılında yönettiği "Lai Shi, Çin'deki Son Hadım" (Lai Shi China's Last Eunuch), 8. Hong Kong Altın İmaj Ödülü'nde en iyi yönetmen dalında ve "2. Tokyo Uluslararası Film Festivali"nde genç yönetmen ödülüne aday gösterilmiştir.

1988 yılında Chueny, film direktörlüğü ve yönetmenliği yapıyordu. 1989 yılında yönetmenliğini üstlendiği "Güneşin Batmasını Aşmak" (Beyond the Sunset) filminde, anne ve kızı arasındaki "boşluk" ve Doğu-Batı kültürleri arasındaki çatışma anlatıldı. Bu film, 9. Hong Kong Altın İmaj yarışmasında en iyi senarist ve en iyi yapıt ödüllerini kazandı.

1990 yılında yönetmenliğini yaptığı "Güle Güle Kahraman" (Good Bye Hero), iki nesil oyuncuların yaşam hikâyesini işliyordu. 1992 yılında yönettiği "Kafesteki Adam" (The Cageman), Hong Kong'da eski evlerin yıkılması ve yeni yerleşim semtlerinin inşası sürecinde ortaya çıkan toplumsal sorunları anlattı. Bu film, o zamanlarda toplumdaki gerçekleri yansıtan nadir bir yapıt olarak, Çin ve Hong Kong sinema tarihinde önemli yer etti. Film, "12. Hong Kong Sinema Altın İmaj" yarışmasında en iyi film ve en iyi yönetmen, 38. Asya-Pasifik Film Festivali'nde en iyi film, "6. Singapur Uluslararası Sinema Jürisi" özel ödülü ve "1. Shanghai Uluslararası Film Festivali" özel jüri ödülü dalında ödül kazanmıştır.

1993 yılında "Sen Xin Eğlence Geliştirme Şirketi'ni" kuran Chueny, deneme olarak düşük maliyetli film çekmeye başladı ve Çin'in ana kesimi, Hong Kong ve Taiwanlı yönetmenlerle iş birliği yaparak "Arka Arkaya, Yüz Yüze" gibi bir dizi film çekti. 1994 yılında yapımcılığını üstlendiği "Arka Arkaya, Yüz Yüze", 1. Zhu Hai, Taiwan Boğazı'nın iki yakası ve Hong Kong Film Festivali'nde en iyi yapıt, en iyi senarist ve en iyi erkek oyuncu dallarında ödüller kazanmıştır.

Chueny'in son yapıtı "Fikir Savaşı", Japonya'da iyi satılan ve aynı ismi taşıyan "Fikir Savaşı" adlı bir çizgi romandan uyarlandı. Yönetmen, "fikir savaşı" ile "savaş karşıtlığını" ele alan bir hikâye anlattı.

Çin, Japonya ve Kore Cumhuriyeti'nin ortak yatırımı dahil 160 milyon ABD Doları tutarında bütçeye sahip olan film; Çin'in iç kesimi, Hong Kong bölgesi ve Japonya'dan gelen kamera, efekt, sanat tasarımı ve kostüm gibi konulardaki yetenekli elemanları bir araya getirdi. Film çekimi için özel olarak Hebei eyaletindeki bir ilçede dev bir kent inşa edildi. Bu film, gerçek anlamda büyük bir Asyalı yapıt sayılır.

“Fikir Savaşı”, son yıllarda Çin sinema çevresinde az görülen bir filmidir. Film, gerçeğe yakın bir renk kullanımı ve görkemli savaş sahneleriyle Çin'in savaş, strateji, insan özellikleri ve eski filozof Mozi'nin barış düşüncesini doğal ve derinliğine inen bir şekilde anlattı. Film hem sinema çevrelerinden ve basın organlarından hem de izleyicilerden yoğun ilgi gördü. “Fikir Savaşı”, Çin Radyo-TV ve Sinema Genel Müdürlüğü tarafından “Seçkin Çin Filmleri” listesine alınarak gişe geliri ve övgüyü bir arada elde eden büyük bir yapıt haline geldi.

Filmdeki “Sevgi ve Savaşa Karşı Çıkma” düşüncesi ve sıradan halkın saf bakış açısı, günümüzde önem taşıyor. İşte bu nedenle, “Fikir Savaşı” Çin'in ana kesiminin yanı sıra, Hong Kong ve Taiwan'daki gişe gelirinde de büyük başarı elde etti.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
<ul style="list-style-type: none">➤ Japon sinemasının doğuşundan günümüze kadar geçirdiği aşamaları inceleyiniz.➤ Çin sinemasının doğuşundan günümüze kadar geçirdiği aşamaları inceleyiniz.➤ Hong Kong sinemasının doğuşundan günümüze kadar geçirdiği aşamaları inceleyiniz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Ayrıntıcı giriniz.➤ Araştırmacı olunuz.➤ Analiz ve karşılaştırma yapabilmelisiniz.➤ Yazılı kaynakları dikkatli takip ediniz.➤ Dönemi yansıtan sinema eserlerini seyrediniz ve analiz ediniz.➤ Yedi Samuray, Ağustosta Rapsodi, Tokyo Hikayesi, Halka, Yürüyen Şato, Avare, Kaplan ve Ejderha, Kahraman filmlerinden imkan bulabildiklerinizi izleyiniz ve üzerinde tartışınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

ÖLÇME SORULARI

Aşağıdaki cümleleri doğru veya yanlış olarak değerlendiriniz.

1. 1975 yılı Japon –Rus ortak yapımı “Dersu Uzala” filmi bir Akira Kurosawa filmidir.
2. Japon kültürünün kıyısındaki şiveleri, alışkanlıkları konu edinen yönetmen İmamura’dır.
3. Kariyeri süresince altı filmi yıllık “Kinema Jumbo” ödülleri alan yönetmen Ozu’dur.
4. Osama Tezuka Japonya’da çağdaş animenin öncüsü olarak kabul edilir.
5. Japon korku filmlerinin temelinde din esastır.
6. Chueny’in “Fikir Savaşı” filmi savaş karşıtlığını ela alan bir hikâye anlatır.

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt yaşadığınız sorularla ilgili konuları faaliyete dönerek tekrar inceleyiniz.

Tüm sorulara doğru cevap verdiyseniz diğer faaliyete geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-4

AMAÇ

Uygun ortam sağlandığında İran ve diğer Ortadoğu ülkelerinde sinemanın doğuş ve gelişimini, dönemin önemli yönetmen ve oyuncularını tanıyarak öğrenebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlardır:

- Abbas Kiyarüstemi kimdir? Araştırınız.
- Mustafa Akad kimdir? Araştırınız.

Tanıma işlemleri için internet ortamı ve iletişim fakültelerinin sinema bölümlerini ve sinema ile ilgili bilgileri bulabileceğiniz kitapçıları gezmeniz gerekmektedir.

Bulduğunuz bilgileri arkadaş grubunuzla paylaşınız.

4. ORTADOĞU SİNEMALARI

4.1.İran Sineması

4.1.1. Şahlık Dönemi İran Sineması

Modern sanatlar arasında sinema İran’da özel bir konuma sahiptir. İran sineması bir sanayi gibi çalışmaktadır. Yılda ortalama 60 film üretilmekte ve binlerce kişi bu sektörde istihdam imkânı bulmaktadır.

İran Şahı Muzafferüddin’in 1900 yılında Paris’i ziyareti sırasında saray fotoğrafçısı Mirza İbrahim Akkasbaşı’ya bir kamera aldırması, İran sinemasının başlangıcı oldu. Akkasbaşı İran’a dönünce hem resmi törenleri, hem de İran’daki günlük hayatı filme aldı. Sinematograf kısa zamanda sarayın yanı sıra üst tabakanın da ilgi gösterdiği bir eğlencelik halini aldı. 1904 yılında ise Mirza İbrahim Han Sahhafbaşı, Tahran’ın merkezinde yalnızca erkeklerin girebildiği, seyircilerin koltuk yerine minderlere oturduğu bir sinema salonu açtı. Ne var ki bu sinema salonu kısa ömürlü oldu; Sahhafbaşı Şah’a komplo hazırlamak suçundan tutuklanınca salonu da kapatıldı. Bu ilk girişimden İkinci Dünya Savaşı’nın başlangıcına kadar İran’da yerli sinema üretimi oldukça gelişti. Konulu ilk İran filmi, Ermeni bir muhacir olan Ovas Oganyans’ın çektiği “Abu Rabi” (1929) isimli bir komedidir. Oganyans 1931’de çektiği “Hacı Ağa Sinema Aktörü”nde ise sinemaya muhalif bir yaşlının

fikrinin değişmesini işledi. 1941’de Rus, İngiliz ve Amerikan birlikleri İran’ı işgal ederek Şah Rıza Pehlevi’yi tahttan indirdi, yerine aynı isimdeki oğlunu tahta çıkardı. İşgalin bitmesiyle 1950’lerden başlayarak İran’da yerli film üretimi giderek arttı. Bu yıllara kadar yapılan filmler genelde Hint ve Mısır etkisinde, danslı ve şarkılı filmlerdi.

1950’den sonra 15 yıl içinde İran’da 300’den fazla yerli film üretildi. Bu filmlerin de çoğu şarkılı ve rakslı melodramlardı. Konular genellikle Batı sinemasında iş yapan filmlerde uyarlanıyordu. Toplumsal meselelere değinmeye çalışan yönetmenler ise çoğu zaman sansüre takılıyordu. Mesela Faruk Gaffari’nin Tahran’ın fakir mahallelerindeki hayat şartlarını gösteren filmi “Kentin Güneyi” (1958) sansüre uğradı ve negatif yakıldı.

1970’lerin ortalarında genç sinemacıların oluşturdukları Sinema-yı Azad (Özgür Sinema) faaliyete geçti, Perviz Kimyavi, Abbas Kiyarüstemi ve Behram Beyzai gibi yönetmenler ilk filmlerini bu yıllarda çekti. Encümeni Sinemayı Civanî (Genç Sinema Kurulu)nun ve Şahın eşi Farah Diba’nın önderliğinde düzenlenmeye başlayan Uluslararası Tahran Film Festivali (1972), İran sinemasının gelişmesinde önemli rol oynadı. Bu dönemde, Daryuş Mehrcuyi masalimsi bir deneme olan “Gav” (İnek)’de tek varlığı ineğini yitiren bir adamın bunalımını ve kaybettiği hayvanıyla özdeşleşmesini ele aldı. İnek filmi ancak Venedik Film Festivali’nde eleştirmenler ödülünü aldıktan sonra sansürü aşarak İran’da gösterime girebildi.

4.1.2 İslam Devrimi Sonrası İran Sineması

Bir yandan solcu Halkın Mücahitleri Örgütü, bir yandan sağcı İslam Fedaileri’nin yıpratığı Şah Rıza Pehlevi, 1978’de ülkeyi terk etmek zorunda kalınca Paris’te sürgünde bulunan İmam Humeyni İran’a dönerek İran İslam Cumhuriyeti’ni kurdu. Humeyni yönetimi İslami ve anti-emperyalist bir sinema anlayışının benimsenmesi için Farabi kurumuna sinemayı denetleme ve yönlendirme görevi verdi. (1983) Yeni rejimi destekleyen yönetmenlere maddi imkânlar sağlanırken sinemaya katı kurallar getirildi. Yeni kurallara göre kadınlar filmlerde tesettüre uygun giyinecek, erkek oyuncu nikâhlı eşi veya akrabası değilse kadın oyuncunun elini tutamayacaktı. Filmlerde cinselliğin yanı sıra şiddete de yer verilmeyecekti.

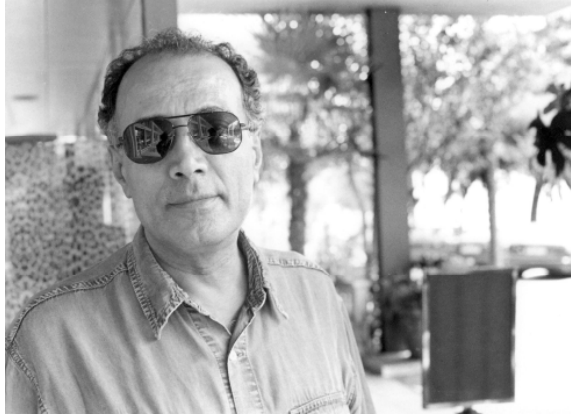
İran sineması yarım asırdan uzun bir geçmişe sahip olmasına karşın kalıcı eserlerin pek çoğu devrim sonrasındaki yıllarda üretilmiştir. İran İslam Cumhuriyeti, sinema sanatının öneminin bilinciyle denetim, yönlendirme ve destekleme mekanizmaları oluşturmuştur. Devrim sonrası yapılan çalışmalar arasında; sinema meslek örgütlerinin kurulmasına yardım edilmesi, film yapımcılarına sübvansiyon uygulanması, genç sinemacıların desteklenmesi, her yıl "Uluslararası Fecr Film Festivali"nin düzenlenmesi sayılabilir. Ayrıca ülke içi ve dışından sinema teknik araç gereçlerinin temin edilmesi, dünyanın en uzak noktalarındaki film festivallerine İranlı film yapımcılarının katılımının desteklenmesi gibi girişimlerle, başarılı İranlı film yapımcıları ile omuz omuza, “Yedinci Sanat” İran’da yüceltmeye çalışılmıştır.

Farabi kurumu Amerikan filmlerinin gösterimini yasakladığı gibi ticari amaçlı yabancı filmlere de geçit vermedi. Ancak Kurosawa, Tarkovski, Bresson gibi kaliteli yönetmenlerin filmleri yasak listesine girmiyordu. Bir yandan yabancı ticari sinemanın etkilerine kapanan, bir yandan da politik yönü törpülenen İran sinemasında, İtalyan Yeni Gerçekçiliğine benzer, küçük insanların sıkıntılarına ve gündelik hayata dönük bir film anlayışına yönelindi. İran sinemasını uluslararası alanda tanıtan filmler de bu dönemde üretildi.

İranlı yönetmenlerin ve eserlerinin pek çoğu dünya sinema çevrelerinde tanınmaktadır. İran filmlerinden bazıları son on, yirmi yılda Cannes, Berlin, Chicago ve Locarno gibi önemli uluslararası festivallerde büyük başarılarla imza atmışlardır. Sinemanın sanat ve teknik kollarında faaliyet gösteren pek çok kadın sinemacıya ilaveten çok sayıda kadın yönetmen de bu alanda başarıyla varlıklarını sürdürmektedir.

➤ **Abbas Kiyarüstemi**

Yeni İran Sineması'nın kurucularından olan ve sinema tarihinin ustaları arasında yerini alan Abbas Kiyarüstemi'nin en önemli filmi ülkemizde de tanınan “Kirazın Tadı” (Ta'm e guilass, 1997) adlı filmidir.

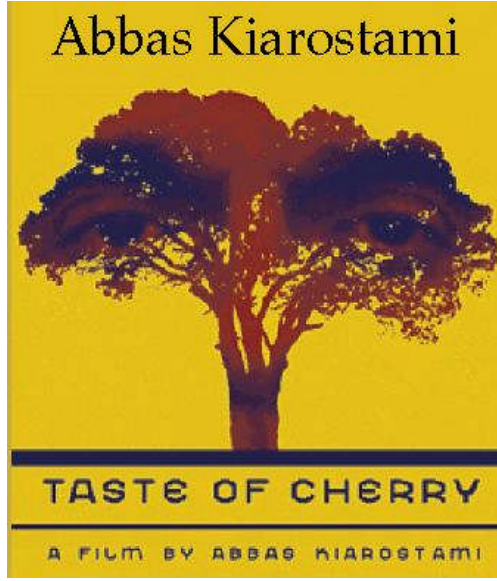
Resim: 4.2: Abbas Kiyarüstemi

“Kirazın Tadı” ulusal bir sinemanın uluslararası ününü sağlayan yapıtlar arasında bulunmakla, “Halk Sineması”nın geçerli bir örneği olmaktadır. Yapısı ve içeriği bakımından son derece sağlam ve yalın bir film olan ve hayattan bıkan ortayışlı bir adamın kendisini öldürecek bir gönüllü aramasını konu edinen “Kirazın Tadı” sinemada yapılabilecekler güzel işlere bir örnek olarak sunulabilir.

İran sinemasının gösterdiği gelişmenin arkasında sinemanın dinen meşru görülmesinin de etkisi olmuştur. Bu atmosfer, geleneksel potansiyelin modern teknik ve imkânlarla bütünleşmesini sağladı. Devrimden sonra hareket alanları kısıtlanan İranlı sanatçıların enerjisinin sinema alanına yöneldiğini söyleyebiliriz. Bu arada sinemada İran kültürünü, geleneklerini önemseyen yeni bir yönetmen kuşağı yetişti. İran sinemasının başarısını da bu

sinema bilinciyle yetişen yönetmenler sağladılar. Geçmiş sinemada nitelikli ürünler veren Kiyarüstemi, Mehrcuyi, Kimyayi gibi yönetmenlerin ise sinema çizgilerinin Hollywood yapımlarına, seks ve şiddet içeren filmlere karşı korunmalı bu sinema ortamından yararlanarak çalışmalarını geliştirdiklerini söylemek mümkündür.

Genç kuşak pek çok sinemacının hocası olan Kiyarüstemi, devrimden sonra da çalışmalarını kesintisiz sürdürmeyi başaran kıdemli bir yönetmendir. Ciddiyeti ve tutarlılığıyla, mahalli öğeleri evrensel bir dille anlatmaktaki ustalığıyla İran'da çok sevilmekte ve saygı görmektedir.

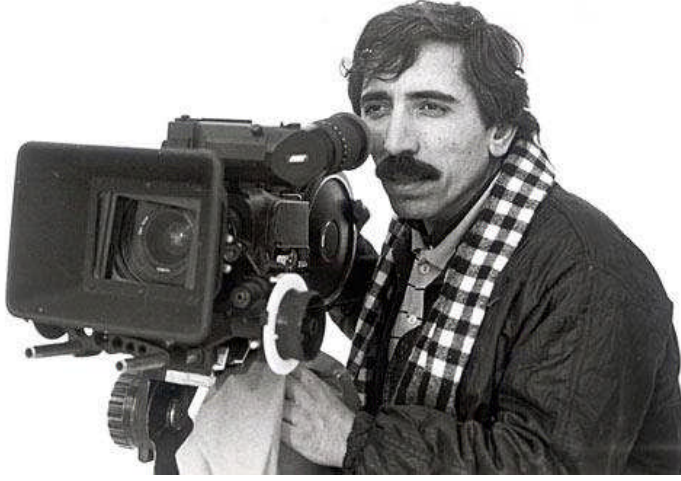

Resim: 4.3: Kirazın Tadı

İran filmleri, insanın hakikat arayışını, sanayi toplumlarının makineleşmiş ilişkilerindeki eksik boyutları ortaya koyar. Bu filmlerde işlenen konular çok sadedir ve gündelik hayattan seçilmiştir. Pek azı bir kahramana dayanır. Bu filmlerde gündelik hayatta gözden kaçan ve sıradan görünen insanlar, manzaralar, hadiseler ve anlar, insan ilişkileri evrensel bir dille gösterilir. İran Sinemasına “İlişki arayışı içinde bir sinema” gözüyle bakılabilir.

Kiyarüstemi'nin “Dostun Evi Nerede?” isimli filmi, Locarna'da bir sinema salonunda dakikalarca alkışlandı. Çünkü film, seyirciye “Sen yalnızsın, ben de öleyim, ama bir yerlerde dostun evi var ve biz onu aramalıyız.” diyor ve insanların ilgisini çekiyordu.

➤ **Muhsin Mahmelbaf**

Resim: 4.4: Muhsin Mahmelbaf

İran sineması denince akla gelen ilk isimlerden biri Muhsin Makhmalbaf'tır. Aldığı ödüllerle İran sinemasının dünya çapında tanınmasında önemli rolü vardır. Son yıllarda baba Makhmalbaf'ın adı sadece kendisinin değil; çocuklarının ve eşinin film çalışmalarıyla da sık sık anılıyor. Eşi Mazriyeh Meshkini, kızı Samira ve en küçük kızı Hana, yönetmenliklerini yaptıkları filmlerle festivallerde boy gösteriyorlar. Oğlu ise daha çok kurgu, fotoğrafçılık ve belgesel çekimleriyle ilgileniyor. Şimdiye kadar festivallerden bol ödülle dönen Makhmalbaf'lar, ailece sinemacı olmaları bir tarafa, festivallerde başarı elde etmek adına "kendi ülkeleri hakkında karamsar tablolar ortaya koymakla" da eleştiriliyorlar.

Resim 4.5: Bisikletçi filminden bir sahne

Baba Makhmalbaf kendi evini bir sinema okuluna dönüştürerek, 1996'da 'Makhmalbaf Film Evi'ni kurdu. Bu sinema okulunda, sinema alanında temel bilgilerin edinildiği senaryo yazımı, oyunculuk, kamera, kurgu, ses, sinema tarihi, film analizi gibi derslerin dışında film ekonomisi, yapım planlaması gibi kapsamlı bir program da uygulanmaktaydı. Mahmelbaf, bir anlamda devrim sinemasının aktörüdür. Devrimin geçirdiği süreçleri bir sanatçı duyarlılığıyla daha önceden yaşadığı ve yansıttığı için muhafazakâr çevrelerde tepki toplamış bir yönetmendir. İran'ın dünya festivallerinde en çok ödül toplayan bu iki yönetmenin Miyarüstemi ve Makmelbaf'ın buluştuğu nokta, filmlerinin şiirselliğidir.

Mahmelbaf'ın önemli filmleri; Gabbe, Sükût, Selam Sinema, Bisikletçi, Kandahar'dır.

Resim: 4.6: Mecid Mecidi

➤ **Mecit Mecidi**

Mecit Mecidi, sanat faaliyetlerine 12–13 yaşlarında başlamıştır. Tiyatro ve dramatik sanatlar alanında eğitim alarak uzmanlığını çocuk tiyatrosu yönetmenliği üzerine yapmıştır. Sinemayla ilgilenmesi ise devrimin ikinci yılına denk gelir. Genç arkadaşlarıyla bir sivil toplum örgütü kurarak sinema, tiyatro, görsel sanatlar alanında faaliyetlerde bulunmuştur.

Kiyarüstemi'nin yanında sinemayı öğrenen, oyunculuk ve kısa film çalışmaları yapan yönetmen, ilk filmini 1991'de çekti. 'Baduk' isimli filmin konusu, sınır ticaretiyle uğraşan Afganistan, Pakistan ve İranlı çocuklardır. İkinci filmiyle Cannes Film Festivali'ne katıldı ve filmi birçok festivalde yer aldı. Ardından çektiği "Cennetin Rengi" ve "Cennetin Çocukları", Baran filmleri de başta Montreal olmak üzere Avrupa ve ABD'de önemli festivallerde ödül almıştır. Mecidi, En İyi Yabancı Film dalında Oscar adayı olan tek İranlı yönetmendir.

Mecit Mecidi, yaptığı filmlerle herkese ulaşmayı hedeflemiştir. 1997 yılında çektiği "Cennetin Çocukları", aynı yıl içinde dört ayrı ödül almıştır. Yönetmene göre bu film farklı katmanları kuşatabildiği için ideal bir örnektir.

Filmlerinde “fitrat dili” ile izleyiciye ulaşan yönetmen, Kur’an-ı Kerim ve diğer kutsal kitapları referans alır. “Bu kitaplarda Allah, insanlara aşktan, ruhtan bahsediyor.” diyen Mecidi özellikle peygamber kıssalarını örnek gösterir: “Kur’an-ı Kerim’e bakacak olursanız öykülerin nereden nereye geldiğini görebilirsiniz. Mesela Hz. Yusuf kıssasında sıradan bir giriş yapılır. Hz. Yusuf’un kuyuya düşüşü, saraya vezir oluşu ve peygamberliğe ulaşması nakledilir. Son derece basit başlangıç ile bir insanın manevi yükselişi, peygamberliğe ulaşma öyküsü anlatılır. Aynı şey Hz. İsa ve Hz. Muhammed kıssaları için de geçerli. Aslında Kur’an bize bu şekilde mesaj verir.” diyen Mecidi, filmlerinde insanî değerleri ön plana çıkartır. “Cennetin Çocukları” filmini örnek göstererek, “Dışarıdan baktığımızda ayakkabısı olmayan iki kardeş görülüyor. Oysa filmin verdiği mesaj, bir ayakkabıdan yola çıkarak çocukların olgunluğa ve kemale olan yolculuğunu anlatmak.” der

İran sinemasının vazgeçilmez unsuru çocukların, Mecidi’nin filmlerinde de rolü büyük. Hz. Muhammed’in de çocukları çok sevdiğini hatırlatan yönetmen, fitratları henüz kirlenmediği için çocuklara filmlerinde önemli bir yer veriyor.

Yılda seksen bazen yüz kadar film çekilen İran’daki bu rakamlar bazı Avrupa ülkelerinden bile fazla olduğunu ortaya koymaktadır.

İran sinemasının özellikle 1990’dan sonra uluslararası festivallerde bol ödüller kazanan filmler üretmesi, ülke kültürüne ağırlık veren bir yönetmenler kuşağının başarısıdır. İran yönetiminin çekilen filmlerin yüzde 80’ine maddi destek vermesi sinemayı bağımlı hale getirir de genç yeteneklere imkân sağlanmasına ve estetik yönü yüksek, kaliteli filmlerin çekilmesini sağladığı için İran sinemasında rönesansı sağladı. İran sinemasının Batılı eleştirmenler ve seyircilerden gördüğü büyük ilginin arkaplanında başka hiçbir ülke sinemasında olmadığı kadar mistik ve dini yönün öne çıkması, kadınların ve çocukların dünyasının tüm derinliğiyle işlenmesi, anlatımın sadeliğine ve iddiasızlığına karşın, mesajın net ve çarpıcı olması vardır.

4.2. Mısır Sineması

1. Dünya Savaşı öncesine kadar uzanan ve köklü bir geleneğe sahip olan Mısır sineması, devletin yanı sıra çok sayıda özel şirketin de desteğiyle film sektöründe adını duyurmayı başarmıştır.

1925’te Mısır Bankası’nın, “Mısır Tiyatro ve Sinema Şirketi’ni “kurmasıyla ülke içinde başlayan sinema etkinlikleri, sesli sinemanın doğuşuyla birlikte, diğer Arap ülkelerine de yayılma imkânı bulmuştur. II. Dünya Savaşı sonrasında gerçekçi bir çizgide gelişen ve bazı ürünleriyle uluslararası başarılarla imza atan Mısır sineması, bugün yalnızca Arap dünyasında değil birçok Asya ve Afrika ülkesinde de büyük bir izleyici kitlesine sahiptir.

1940’lı ve 50’li yıllarda Mısır filmleri Türkiye’de geniş bir izleyici kitlesi bulmuş, melodram tarzında, bol müzikli ve acıklı bu filmler, Türk seyircisinin beğenisinin oluşmasında ve Yeşilçam sinemasının kimliğinde büyük etki oluşturmuştur.

Folklor kaynaklarına bariz bir yönelmenin yaşandığı ve bunun birçok alanda kendisini gösterdiği Mısır'da, geleneksel el sanatları, halk dansları, plastik sanatları, resim ve heykel alanlarında da önemli bir canlanmanın yaşandığından bahsedilebilir.

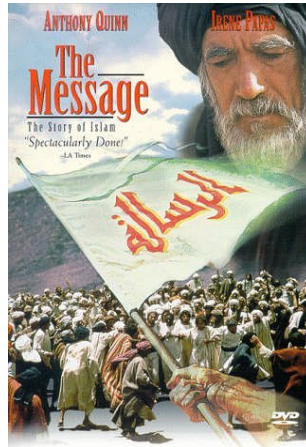
4.3. Diğer Ortadoğu Ülkelerinde Sinema

4.3.1 Mustafa Akad

Resim 4.7: Mustafa Akad

“Çağrı” ve “Ömer Muhtar” filmleriyle İslam’ın aydınlık mesajını tüm dünyaya duyuran Akad, Müslümanların gönlünde taht kurmuştur. Terör saldırısında yaşamını yitiren Suriyeli ünlü yönetmen Akad’ın başyapıtı olan 1976 tarihli “Çağrı” (The Message) filmi, İslam dünyasının kült filmlerinden biri oldu. Yine Akad’a ait olan ve İslamiyet’in doğuşunu konu alan “Er-Risale” adlı filmin, ünlü oyuncular Anthony Quinn ve Irene Papas ile zenginleşmiş versiyonu olan “Çağrı”, halâ İslam tarihi hakkında yapılmış en nitelikli yapım olma özelliğini koruyor.

Resim 4.8: Çağrı filmi

Tüm İslam coğrafyasında özellikle dinî günlerde pek çok televizyon tarafından gösterilen film, dünya kamuoyunda İslamiyet'e karşı önyargılı yaklaşımları da büyük ölçüde kırdı. Akad, bir söyleşisinde, konusuyla olduğu kadar müziğiyle de belleklerde yer eden "Çağrı"nın, birçok insanın Müslüman oluşuna vesile olduğunu dile getirmiştir. Yönetmen'in, bir başka önemli filmi "Çöl Aslanı"nda (Lion of the desert) ise sömürgeciliğe direnen Libya halk kahramanı Ömer Muhtar'ın özgürlük mücadelesini anlatmıştır.

UYGULAMA FAALİYETLERİ

İşlem Basamakları	Öneriler
<ul style="list-style-type: none">➤ İran sinemasının doğuşundan günümüze kadar geçirdiği aşamaları inceleyiniz.➤ Mısır sinemasının doğuşundan günümüze kadar geçirdiği aşamaları inceleyiniz.➤ Diğer Ortadoğu ülkelerinde sinemanın doğuşundan günümüze kadar geçirdiği aşamaları inceleyiniz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Ayrıntılara giriniz.➤ Araştırmacı olmalısınız.➤ Analiz ve karşılaştırma yapabilmelisiniz.➤ Yazılı kaynakları dikkatli takip ediniz.➤ Dönemi yansıtan sinema eserlerini dikkatli seyrederek analiz ediniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

ÖLÇME SORULARI

Aşağıdaki cümleleri doğru veya yanlış olarak değerlendiriniz.

1. "Kiraz Tadı" filmi bir Abbas Kiyarüstemi filmidir.
2. Abbas Kiyarüstemi mahalli öğeleri evrensel bir dille anlatmadaki ustalığı ile sinema da dikkat çeker.
3. Muhsin Mahmelbaf'ın Gav filmi, kendisini ölmüş ineğiyle özdeşleştiren bir adamı anlatır.
4. Cennetin Çocukları ile dört ayrı ödül kazanan yönetmen Mecit Mecidi'dir.
5. Farabi kurumu İran'da İslam devrimi öncesinde sinemacılara maddi destek sağlamak için kurulmuştur.
6. Çağrı filminin yönetmeni Mustafa Akad'dır.

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt yaşadığınız sorularla ilgili konuları faaliyete dönerek tekrar inceleyiniz.

Tüm sorulara doğru cevap verdiyseniz diğer faaliyete geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Modül ile kazandığınız yeterliği aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
Rusya’da Sinemanın Doğuş ve Gelişimi		
A- Çarlık döneminde Rusya’da sinemayı incelediniz mi?		
B- Sovyetler Birliği döneminde Rus sinemasını incelediniz mi?		
C- Önemli Rus sinema kuram ve kuramcılarını analiz ettiniz mi?		
D- Sovyetler Birliği’nin yıkılmasından sonra Rusya’da sinemayı incelediniz mi?		
E- Eski Doğu Bloku ülkelerinde sinema faaliyetlerini incelediniz mi?		
Hindistan Sinemasının Doğuş ve Gelişimi		
A) - Sessiz sinema döneminde Hint sinemasını incelediniz mi?		
B- Bağımsızlığa kavuşan Hint Sinemasını ve önemli yönetmenlerini incelediniz mi?		
C- Günümüzde Hint sinemasını incelediniz mi?		
Japon sinemasının Doğuş ve Gelişimi		
A- Japon sinemasının doğuşundan günümüze kadar geçirdiği aşamaları incelediniz mi?		
B- Çin sinemasının doğuşundan günümüze kadar geçirdiği aşamaları incelediniz mi?		
C- Hong Kong sinemasının doğuşundan günümüze kadar geçirdiği aşamaları incelediniz mi?		
D-Güney Kore sinemasının doğuşundan günümüze kadar geçirdiği aşamaları incelediniz mi?		
İran Sinemasının Doğuş ve Gelişimi		
A - İran sinemasının doğuşundan günümüze kadar geçirdiği aşamaları incelediniz mi?		
B- Mısır sinemasının doğuşundan günümüze kadar geçirdiği aşamaları incelediniz mi?		
C- Diğer Ortadoğu ülkelerinde sinemanın doğuşundan günümüze kadar geçirdiği aşamaları incelediniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Yaptığınız değerlendirme sonunda eksikleriniz varsa öğrenme faaliyetlerini tekrarlayınız. Modülü tamamladınız, tebrik ederiz. Öğretmeniniz size çeşitli ölçme araçları uygulayacaktır. Öğretmeninizle iletişime geçiniz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ 1 CEVAP ANAHTARI

Sorular	Cevaplar
1-	D
2-	D
3-	Y
4-	D
5-	D
6-	D
7-	Y
8-	D
9-	D
10-	Y

ÖĞRENME FAALİYETİ 2 CEVAP ANAHTARI

Sorular	Cevaplar
1-	D
2-	D
3-	D
4-	Y
5-	D

ÖĞRENME FAALİYETİ 3 CEVAP ANAHTARI

SORULAR	CEVAPLAR
1-	D
2-	D
3-	D
4-	D
5-	Y
6	D

ÖĞRENME FAALİYETİ 4 CEVAP ANAHTARI

SORULAR	CEVAPLAR
1-	D
2-	D
3-	Y
4-	D
5-	Y
6-	D

KAYNAKÇA

- Kıvanç, Oya, **Yayımlanmamış Ders Notları**, Ankara, 2006.
- Prof. Dr.ONARAN, Şerif Alim, **Sinemaya Giriş**, İstanbul,1986
- TEKSOY, Rekin, **Sinema Tarihi**, Oğlak Yayınları, İstanbul, 2005.
- Prof.Dr. ONARAN, Şerif Alim, **Sessiz Sinema Tarihi**, Ankara,1994.
- MAKAL, Oğuz, **Fransız Sineması**, Ankara,1996.
- Doç.Dr. BİRİYILDIZ Esra, **Sinemada Akımlar**, İstanbul, 2002.
- COŞKUN, Esin, **Dünya Sinemasında Akımlar**, İstanbul, 2003.
- ÇAPAN Sungu, **105 Soruda Sinema**, Sabah Yayınları, İstanbul.
- BETTON, Gerard (Çev. Şirin Tekeli) **Sinema Tarihi**, Yeniüzyıl Kitaplığı, İstanbul.
- www.sinematografi.com
- www.seyhbedreddin.Net
- www.irankulturevi.com
- www.dergibi.com
- www.radical.com
- www.biyografi.net
- www.amatörceedebiyet.com
- www.wikipedia.org
- www.geocities.com
- www.sinemafanatik.com
- www.midnight.blogcu.com
- www.news.sawf.org
- www.tiscali.co.uk
- www.sea.fi
- www.10ka20.com
- wwwnndb.com
- www.ecranlarge.com
- www.espritsnomades.com
- wwwrussie.net
- wwwthanitart.com
- www.scifijapan.com